

Interne notater

STATISTISK SENTRALBYRÅ

IN 84/15

6. juli 1984

ØKONOMISKE FORHOLD FOR HUSHOLDNINGER OVER LIVSLØPET

Av

Odd Skarstad

INNHOLD

	Side
Tabellregister	2
1. Innledning	4
1.1. Bakgrunn og formål	4
1.2. De enkelte kapitlene	4
2. Livsløpet for husholdninger	4
2.1. Husholdningstyper	4
2.2. Husholdningsstørrelse	5
2.3. Begynnelsen på en husholdning	6
2.4. Barnetall og alder på barna	6
3. Yrkesaktivitet	7
3.1. Oversikt	7
3.2. Familieforhold og yrkesaktivitet	9
3.3. Yrkesstatus	10
3.4. Yrkesaktivitet og forbruksutgift	11
3.5. Yrkesstatus og forbruksutgift	13
4. Boligforhold og boligutgifter	14
4.1. Oversikt	14
4.2. Eier-/leieforhold til boligen	15

INNHold (forts.)

	Side
4.3. Boligstørrelse	17
4.4. Hustype	18
4.5. Boligutgift - alle husholdninger	20
4.6. Boligutgift i forskjellige bostedsstrøk	22
4.7. Utgiftsandeler til bolig	23
4.8. Noen konklusjoner	25
4.8.1. Yngre enslige	25
4.8.2. Unge familier	25
4.8.3. Middelaldrende og eldre	26
5. Bil og hytte	26
5.1. Oversikt	26
5.2. Bilhold	27
5.3. Fritidshus	28
6. Forbruksutgifter	29
6.1. Oversikt	29
6.2. Næringsmidler m.v.	30
6.3. Bolig og husholdningsartikler	32
6.4. Reiser og transport	33
6.5. Fritidssystemer	35
6.6. Klær og skotøy	36
6.7. Endringer i forbruksmønsteret over livsløpet	37
6.8. Kvinners og menns utgifter	40
7. Inntekt, formue og gjeld	41
7.1. Oversikt	41
7.2. Inntekt, formue og gjeld m.v. etter yrkesstatus	42
7.3. Inntekt, formue og gjeld m.v. etter eier-/leieforhold til boligen	43
Vedleggstabeller	46

TABELLREGISTER

	Side
2.1. Gjennomsnittlig persontall pr. husholdning	5
2.2. Husholdninger med minst to personer, etter barnetall. Prosent	6
2.3. Husholdninger med minst to personer, etter alder på eldste barn. Prosent	7
2.4. Husholdninger med minst to personer, etter alder på yngste barn. Prosent	7
3.1. Gjennomsnittlig tid nyttet til inntektsgivende arbeid pr. husholdning pr. uke, og andel av husholdningene hvor hovedinntektstaker er yrkesaktiv	8
3.2. Husholdninger etter tallet på yrkesaktive. Prosent	8
3.3. Husholdninger etter yrkesstatus for hovedinntektstaker. Prosent	10
3.4. Gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. husholdning og pr. person. Kroner pr. år	11
3.5. Gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. husholdning ved forskjellig yrkesstatus for hovedinntektstaker. Kroner pr. år	14
3.6. Gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. husholdning ved forskjellig yrkesstatus og antall yrkesaktive i husholdningen. Kroner pr. år	14
4.1. Gjennomsnittlig boligstørrelse og boligutgift pr. husholdning pr. år	15
4.2. Husholdninger etter eier-/leieforholdet til boligen. Prosent	16
4.3. Husholdninger i forskjellige bostedsstrøk etter eier-/leieforholdet til boligen. Prosent	16
4.4. Husholdninger etter netto boligflate. Prosent	17
4.5. Husholdninger etter boligstørrelse ved forskjellig eier-/leieforhold til boligen. Prosent	18
4.6. Husholdninger etter hustype. Prosent	19
4.7. Husholdninger i forskjellige bostedsstrøk etter hustype. Prosent	19
4.8. Husholdninger etter boligutgift. Prosent	20
4.9. Boligutgift ved forskjellig eier-/leieforhold og botid i boligen. Kroner pr. år	21
4.10. Boligutgift pr. kvadratmeter boligflate ved forskjellig eier-/leieforhold og botid i boligen. Kroner pr. år	21
4.11. Boligutgift ved forskjellig alder på boligen	21
4.12. Gjennomsnittlig boligutgift pr. husholdning i forskjellige bostedsstrøk. Kroner pr. år ..	22
4.13. Gjennomsnittlig boligutgift pr. husholdning ved forskjellig eier-/leieforhold og bostedsstrøk. Kroner pr. år	23
4.14. Gjennomsnittlig alder på bolig, gjennomsnittlig boligflate og boligutgift pr. år ved forskjellig yrkesstatus for hovedinntektstaker	23
4.15. Gjennomsnittlig boligutgift, forbruksutgift i alt og utgiftsandel til bolig	24
4.16. Gjennomsnittlig utgiftsandel til bolig i ulike bostedsstrøk. Prosent	24
5.1. Andel av husholdninger som eier bil og fritidshus. Prosent	26
5.2. Husholdninger med bil etter om de har kjøpt ny/brukt bil. Prosent	27
5.3. Gjennomsnittlig innkjøpsverdi på nye og brukte biler. Kroner	28
5.4. Andel av husholdningene som eier bil i forskjellige bostedsstrøk. Prosent	29
6.1. Utgift pr. husholdning pr. år, blant forskjellige husholdningstyper, etter vare- og tjenestegruppe. Kroner	30
6.2. Gjennomsnittlige utgiftsandeler blant forskjellige husholdningstyper. Prosent	30
6.3. Utgift pr. person pr. år og utgiftsandeler til næringsmidler m.v.	31
6.4. Utgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til bolig, lys og brensel og husholdningsartikler	33
6.5. Utgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til reiser og kommunikasjon	34
6.6. Utgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til fritidssysler	35
6.7. Utgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til klær og skotøy	36
6.8. Utgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til tre hovedgrupper av varer og tjenester	38
6.9. Utgift pr. år for enslige menn og kvinner i forskjellige aldersgrupper (énpersonhusholdninger). Kroner	40

	Side
7.1. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. blant forskjellige husholdningstyper	42
7.2. Gjennomsnittlig inntekt, forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. blant husholdninger med forskjellig yrkesstatus for hovedinntektstaker	43
7.3. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. blant husholdninger med forskjellig eier-/leieforhold til boligen	43
7.4. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. blant forskjellige husholdningstyper. Husholdninger med selveid bolig	44
7.5. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. blant forskjellige husholdningstyper. Husholdninger uten selveid bolig	44

VEDLEGGSTABELLER

1. Utgift pr. husholdning pr. år blant forskjellige husholdningstyper, etter vare- og tjenestegruppe	46
2. Utgiftsandeler blant forskjellige husholdningstyper, etter vare- og tjenestegruppe	47

1. INNLEDNING

1.1. Bakgrunn og formål

Det statistiske materialet til denne publikasjonen er hovedsakelig hentet fra Statistisk Sentralbyrås forbruksundersøkelser. Kapittel 7 bygger delvis på data fra inntekts- og formuesundersøkelsen 1979.

Det er i de seinere år gitt ut en rekke publikasjoner fra forbruksundersøkelsene, bl.a. i serien NOS (Norges Offisielle Statistikk), SA (Statistiske Analyser) og RAPP (rapporter). En har da delvis benyttet det samme eller deler av det samme datamaterialet til å behandle forskjellige emner. Se litteraturlisten.

I denne rapporten er hovedformålet først og fremst å belyse variasjoner i husholdningenes økonomi over livsløpet. Inndelingen av husholdningene i grupper er derfor foretatt ut fra alderen på hovedinntektstakeren i husholdningen. Dessuten er énpersonhusholdninger skilt ut som egne husholdningstyper.

Det er flere grunner til at det kan være interessant å studere variasjoner over livsløpet. For det første vet vi fra andre bearbeidinger at bl.a. inntekter og forbruk varierer ganske mye med bl.a. alder på hovedinntektstakeren og husholdningsstørrelse. Videre gjør det seg gjeldende en akkumuleringseffekt over livsløpet, når det gjelder f.eks. bolig, bil og hytte. Beholdningen av varige forbruksgoder er således ikke bare avhengig av den løpende inntekten, men også av hvor lenge husholdningene har bestått, dvs. av stadiet i livsløpet som husholdningene befinner seg på.

Fordi både husholdningens inntekt og husholdningens størrelse og sammensetning varierer over livsløpet, er det av interesse å se hvordan inntekten anvendes på ulike varer og tjenester på forskjellige stadier i livsløpet, bl.a. når det gjelder utgifter til mat, bolig, bilhold osv.

Husholdningenes atferd synes å variere med stadiet i livsløpet, når det gjelder bl.a. prioritering mellom forskjellige varer og tjenester og mellom løpende forbruk og formuesøkning. I kapittel 7 er det vist at særlig formue og gjeld avhenger mye av stadiet i livsløpet.

1.2. De enkelte kapitlene

I kap. 2 er det redegjort for inndelingen av husholdningene i grupper etter hovedinntektstakers alder og for variasjoner i gjennomsnittlig husholdningsstørrelse og barnetall m.v. Kap. 3 viser variasjoner i yrkesaktiviteten over livsløpet, når det gjelder antall yrkesaktive og ukentlig arbeidstid i inntektsgivende arbeid for hovedinntektstakeren og for hele husholdningen. En finner også at samlet forbruksutgift for husholdningen varierer med yrkesaktiviteten.

Den gjennomsnittlige boligstørrelsen, eier-/leieforholdet til boligen og boligutgiftene er av de økonomiske størrelsene som varierer aller sterkest over livsløpet (kap. 4). Det er for øvrig visse geografiske forskjeller, særlig når det gjelder utgiftsnivået.

Andelene av husholdningene som eier bil eller hytte varierer betydelig med stadiet i livsløpet (kap. 5). Det samme gjelder f.eks. kjøp av ny/brukt bil og gjennomsnittlig anskaffelsespris pr. bil.

Kap. 6 viser sammensetningen av forbruksutgiftene på vare- og tjenestegrupper. Vi finner der bl.a. at matvarer og faste utgifter er en stor post på budsjettet for eldre personer, mens andre bruker mye på f.eks. fritidssysler og reiser og transport.

2. LIVSLØPET FOR HUSHOLDNINGER

2.1. Husholdningstyper

Det finnes mange forskjellige typer av husholdninger i befolkningen, bl.a. enslige, enslige med barn, ektepar med og uten barn osv. Når det gjelder f.eks. ektepar med barn, er det også mange kategorier av disse, avhengig av barnetall og alder på barna. Det kan f.eks. være litt unaturlig å slå sammen ektepar med voksne hjemmeboende døtre og sønner i en og samme type husholdning. Det finnes også en lang rekke andre husholdningstyper, personer, f.eks. voksne søsken eller andre slektninger som utgjør en husholdning.

En nokså vanlig livssyklus for en husholdning er at man først er enslig. Så stifter man familie og får gjerne barn. Barna vokser opp, og flytter etter hvert hjemmefra. Dermed blir mange eldre ektepar uten barn. Og de aller eldste er gjerne enslige. Særlig er det mange kvinner blant de eldre enslige. Dette skyldes særlig at kvinner gjennomsnittlig lever lengre enn menn.

For å holde antall husholdningsgrupper på et rimelig nivå, vil vi foreta en nokså grov inndeling, etter alder på hovedinntektstakeren og tallet på personer i husholdningen.

1. Enslig under	40 år
2. Minst 2 personer, hovedinntektstaker under	25 "
3. Minst 2 personer, hovedinntektstaker	25-29 "
4. Minst 2 personer, hovedinntektstaker	30-39 "
5. Minst 2 personer, hovedinntektstaker	40-49 "
6. Minst 2 personer, hovedinntektstaker	50-59 "
7. Minst 2 personer, hovedinntektstaker	60-66 "
8. Minst 2 personer, hovedinntektstaker	67 år og over
9. Enslig 67 år og over	

Vi velger altså her å holde enslige mellom 40 og 66 år utenfor analysen. Dette er fordi denne gruppen ikke er så lett å plassere i det typiske livssyklusmønsteret. Vi skal imidlertid gi noen tall også for denne gruppen, avsnitt 6.8.

Enslige forsørgere er derimot med i analysen og inngår på linje med andre husholdninger med barn.

2.2. Husholdningsstørrelse

Det er naturlig at husholdningsstørrelsen, dvs. tallet på personer pr. husholdning varierer med fasen i livsløpet. Vi skal se på gjennomsnittlig persontall, og også gjennomsnittlig antall barn, dvs. personer under 16 år (tabell 2.1.).

Tabell 2.1. Gjennomsnittlig antall personer pr. husholdning i ulike husholdningstyper.¹⁾ 1977-79

Husholdningstype	Personer pr. husholdning		Tallet på husholdninger
	I alt	Av dette: barn under 16 år	
1. Enslig under 40 år	1,00	-	111
2. Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	2,56	0,59	82
3. Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	3,12	1,14	301
4. Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	3,90	1,81	629
5. Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	4,21	1,41	508
6. Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	3,29	0,41	586
7. Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	2,55	0,09	368
8. Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	2,27	0,02	385
9. Enslige, 67 år og over	1,00	-	256

1) Eksklusive 218 enslige 40-66 år.

Vi ser fort at husholdningsstørrelsen og ikke minst barnetallet varierer mye. I gruppene 2, 3 og 4 er det gjennomsnittlig ca. to voksne personer pr. husholdning. Det gjennomsnittlige barnetallet pr. husholdning øker fram til aldersgruppen 30-39 år for hovedinntektstaker, og avtar deretter.

For aldersgruppen 40-49 år er det gjennomsnittlig 2,8 voksne personer pr. husholdning, dvs. personer som er 16 år eller eldre. Dette betyr gjerne at noen av barna har nådd denne aldersgruppen. Samtidig avtar antallet barn (under 16 år).

I gruppe 6, 50-59 år, avtar husholdningsstørrelsen. I gjennomsnitt er det om lag en person færre enn for gruppen 40-49 år, dvs. at det er ett barn mindre pr. husholdning her. For gruppen over 60 år er det mer sjelden at det er barn (under 16 år) i husholdningene.

2.3. Begynnelsen på en husholdning

Den gjennomsnittlige giftermålsalder (blant tidligere ikke gifte) er ca. 26 år for menn og ca. 24 år blant kvinner (1979). Dette er som sagt bare et gjennomsnitt, og det er store variasjoner, f.eks. er 43 prosent av mennene som inngår ekteskap under 25 år. Blant kvinnene er 15 prosent under 20 år.

Foruten alderen (på hovedinntektstakeren) kunne det være naturlig å nytte tidspunkt for ekteskapsinngåelse som "startpunkt" for husholdningen. Siden det etter hvert ikke er uvanlig med "papirløse" ekteskap, er det også naturlig å tenke på andre muligheter, som alder for eldste barn e.l. Tidspunkt for innflytting i boligen er også av interesse i livsløpsammenheng. Dette gjelder ikke minst for analyse av variasjoner i bokostnader.

Vi skal nytte aldersinndelinger som er nevnt foran, og etter behov også inndele husholdningene etter andre variable, bl.a. etter alderen på barna.

2.4. Barnetall og alder på barna

Vi så i tabell 2.1. at gjennomsnittlig husholdningsstørrelse og barnetall varierer sterkt over livsløpet. Dette var som sagt gjennomsnittstall, og det er selvsagt betydelige individuelle variasjoner innen de enkelte husholdningstypene. Tabell 2.2 viser fordelingen av husholdningene etter barnetall. Det går fram at andelen av husholdningene som har f.eks. 3 eller flere barn når toppen for aldersgruppen 30-39 år. I denne aldersgruppen er det også færrest som ikke har barn (9 pst.). Det vil ellers naturlig nok være store variasjoner i barnetallet. Dessuten varierer det mellom husholdningene når i livsløpet de får barna, bl.a. avhengig av alderen ved ekteskapsinngåelsen.

Tabell 2.2. Husholdninger med minst to personer i grupper for hovedinntektstakerens alder, etter barnetall. 1977-79. Prosentl)

Hovedinntektstakerens alder	Alle	Barnetall pr. husholdning					Gjennomsnittlig antall voksne pr. husholdning
		Ingen	Ett	To	Tre	Fire eller flere	
Under 25 år	100	49	42	9	1	-	1,97
25-29 år	100	26	35	33	6	-	1,98
30-39 "	100	9	22	46	20	2	2,09
40-49 "	100	22	35	26	14	3	2,80
50-59 "	100	69	21	7	2	-	2,88
60-66 "	100	92	6	2	-	-	2,46
67 år og over	100	99	1	1	-	-	2,25

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Variasjonene i giftermålsalder er nok hovedårsaken til forskjellen mellom husholdningene når det gjelder alder på eldste barn i husholdningen, tabell 2.3.

Blant de yngste familiene, under 25 år, er det om lag halvparten som ikke har barn. Og hvis de har barn, er disse som regel under 7 år. Tabellen viser hvordan alderen på eldste barn blir "forskjøvet oppover" med stigende alder på hovedinntektstakeren. Vi ser også at andelen av husholdningene uten barn øker meget sterkt fra 40-årsalderen for hovedinntektstakeren og oppover. Tabell 2.4 er helt tilsvarende som tabell 2.3, bortsett fra at vi her ser på yngste i stedet for eldste barn i husholdningen. Som vi seinere skal se er alderen på yngste barn av betydning for ektefellenes yrkesaktivitet.

Tabell 2.3. Husholdninger med minst to personer i grupper for hovedinntektstakerens alder, etter alder på eldste barn. 1977-79. Prosent¹⁾

Hovedinntektstakerens alder	Alle [*]	Ingen barn	Alder eldste barn		
			0-6 år	7-10 år	11-15 år
Under 25 år	100	49	46	2	2
25-29 år	100	26	60	14	-
30-39 "	100	9	26	33	31
40-49 "	100	22	4	14	61
50-59 "	100	69	2	3	25
60-66 "	100	92	1	1	5
67 år og over	100	99	-	-	1

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Tabell 2.4. Husholdninger med minst to personer i grupper for hovedinntektstakerens alder, etter alder på yngste barn. 1977-79. Prosent¹⁾

Hovedinntektstakerens alder	Alle	Ingen barn	Alder yngste barn		
			0-6 år	7-10 år	11-15 år
Under 25 år	100	49	49	-	2
25-29 år	100	26	69	5	-
30-39 "	100	9	61	21	8
40-49 "	100	22	18	25	35
50-59 "	100	69	5	5	22
60-66 "	100	92	1	2	5
67 år og over	100	99	1	-	1

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

3. YRKESAKTIVITET

3.1. Oversikt

Det er ikke uventet at yrkesdeltakingen varierer mellom de forskjellige gruppene av husholdninger. Vi skal kort se på gjennomsnittlig timetall i inntektsgivende arbeid pr. uke. Når vi for noen grupper finner høye tall, betyr dette ofte at det gjennomsnittlig er mer enn én inntektstaker pr. husholdning. Og når vi for andre grupper finner lave tall, betyr det ofte at det er mange husholdninger uten yrkesaktive i disse gruppene. I tillegg til gjennomsnittlig antall timer viser vi i tabell 3.1 prosentvis andel av husholdningene hvor hovedinntektstakeren er yrkesaktiv.

Timer i inntektsgivende arbeid omfatter bare yrkesaktive. Som yrkesaktive personer er regnet alle som i løpet av en 30-dagersperiode utførte minst 25 timer inntektsgivende arbeid.

Yrkesaktiviteten, målt med andelen der hovedinntektstakeren i husholdningen er yrkesaktiv, er størst i aldersgruppen 30-39 år, hvor 96 prosent er yrkesaktive. Dersom vi imidlertid ser på samlet timetall inntektsgivende arbeid for hele husholdningen, er dette vesentlig høyere i aldersgruppene 40-49 og 50-59 år. For å belyse yrkesaktiviteten mer detaljert, viser vi i tabell 3.2 spredningen i tallet på yrkesaktive blant forskjellige husholdningstyper.

Tabell 3.1. Gjennomsnittlig tid nyttet til inntektsgivende arbeid pr. husholdning pr. uke, og andel av husholdningene hvor hovedinntektstaker er yrkesaktiv for ulike husholdningstyper. 1977-79¹⁾

Husholdningstype	Inntektsgivende arbeid pr. uke	Hovedinntektstaker yrkesaktiv
	Timer	Prosent
Enslig under 40 år	32	87
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år .	46	79
" " " , " 25-29 år	50	89
" " " , " 30-39 "	51	96
" " " , " 40-49 "	60	92
" " " , " 50-59 "	61	86
" " " , " 60-66 "	45	70
" " " , " 67 år og over	16	16
Enslig, 67 år og over	2	8

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Tabell 3.2. Ulike husholdningstyper etter tallet på yrkesaktive. 1977-79. Prosent¹⁾

Husholdningstype	Alle	Tallet på yrkesaktive				Gjennomsnittlig antall yrkesaktive pr. husholdning
		Ingen	En	To	Tre eller flere	
Enslig under 40 år	100	13	87	-	-	0,88
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	12	44	44	-	1,32
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	100	6	54	39	-	1,34
" " " , " 30-39 "	100	2	51	44	3	1,47
" " " , " 40-49 "	100	5	33	44	19	1,80
" " " , " 50-59 "	100	7	34	41	19	1,76
" " " , " 60-66 "	100	16	47	30	8	1,31
" " " , " 67 år og over	100	65	25	8	2	0,47
Enslig, 67 år og over	100	92	8	-	-	0,08

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Tallet på yrkesaktive pr. husholdning avhenger selvsagt av tallet på voksne personer i husholdningen (her: personer som er 16 år og eldre). Dersom vi imidlertid betrakter tallet på yrkesaktive i prosent av tallet på personer over 16 år (ved å sammenholde tabellene 2.1 og 3.2), er det fortsatt visse variasjoner i yrkesaktiviteten. Dette skyldes åpenbart en rekke forhold:

- blant unge ektefeller er undertiden den ene eller begge under utdanning
- så lenge barna er små, er det vanskeligere for begge ektefellene å være i arbeid enn seinere
- hjemmeboende sønner og døtre er svært ofte ikke i inntektsgivende arbeid selv om de er 16 år eller eldre
- med stigende alder på ektefellene, fra ca. 50 år og oppover, er det en viss nedgang i yrkesaktiviteten

Det er en stor overvekt av at en mann blir oppgitt som hovedinntektstakeren i husholdningen. Blant husholdninger med to personer over 15 år (oftest ektepar) og minst en yrkesaktiv, er det i ca. 90 prosent av tilfellene en mann som er hovedinntektstaker. Andelen er særlig stor i aldersgruppene 30-50 år (hovedinntektstakers alder) med ca. 95 prosent mannlige hovedinntektstakere.

Yrkesaktiviteten varierer også noe mellom bostedsstrøkene. Blant husholdninger med to personer over 15 år finner en følgende andeler med to yrkesaktive i husholdningen:

	<u>To yrkesaktive</u>
Oslo - Bergen - Trondheim	49 prosent
Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	42 "
Spredtbygde strøk	40 "

3.2. Familieforhold og yrkesaktivitet

Yrkesaktiviteten for ektefellene er i betydelig grad avhengig av barnetallet i husholdningen. Vi ser først på husholdninger med to personer over 15 år (oftest ektepar) hvorav minst den ene er yrkesaktiv. Andelen hvor begge er yrkesaktive varierer da med barnetallet i husholdningen på følgende måte:

<u>Barnetall</u>	<u>Begge yrkesaktive</u>
Ingen barn ¹⁾	68 prosent
1 barn	49 "
2 "	42 "
3 " eller flere	34 "

Yrkesaktiviteten for ektefellene avtar klart med økende barnetall i husholdningen. Dette kan selvsagt lett forklares med at arbeid med barnepass og husarbeid øker med barnetallet. Den høye andelen av husholdninger med mannlige hovedinntektstaker viser bl.a. at yrkesaktiviteten for kvinner reduseres sterkt når barna kommer.

Det er ellers en viss tendens til at yrkesaktiviteten øker med alderen. Hvis vi spesielt ser på husholdninger med fire personer, hvorav to barn, øker andelen der det er to yrkesaktive pr. husholdning litt med alderen på hovedinntektstakeren:

<u>Alder</u>	<u>Begge yrkesaktive</u>
25-29 år	31 prosent
30-39 "	43 "
40-49 "	48 "

Det er forøvrig ikke slik at variasjonen i yrkesaktiviteten bare skyldes barnetall (og alderen på hovedinntektstakeren). Alderen på barna ser ut til å være minst like utslagsgivende. Følgende oppstilling viser hvordan andelen med to yrkesaktive (blant husholdninger med to personer over 15 år) øker etter hvert som yngste barn i husholdningen blir eldre:

<u>Alder på yngste barn</u>	<u>Begge yrkesaktive</u>
0- 6 år	35 prosent
7-10 "	58 "
11-15 "	58 "

Tallene kan tolkes som at det er av stor betydning for husholdningens yrkesaktivitet om yngste barn har nådd skolepliktig alder eller ikke.

1) Hovedinntektstaker under 50 år.

Etter hvert som barna vokser opp, vil tallet på yrkesaktive i husholdningen øke en del. Blant husholdninger med hovedinntektstaker i aldersgruppene 40-49 og 50-59, er det i 19 prosent av tilfellene tre (eller flere) yrkesaktive pr. husholdning ifølge tabell 3.2.

Når det gjelder ukentlig arbeidstid for menn og kvinner, kan det nevnes at gjennomsnittet er 39 timer i gjennomsnitt for mannlige hovedinntektstakere, mens den tilsvarende er 32 timer for kvinner ifølge forbruksundersøkelsene 1977-79.

3.3. Yrkesstatus

Vi har registrert yrkesstatus for hovedinntektstakeren i husholdningen. Tabell 3.3 viser hvordan husholdninger på forskjellige stadier i livsløpet er fordelt etter hovedinntektstakers yrkesstatus.

Tabell 3.3. Ulike husholdningstyper etter yrkesstatus for hovedinntektstakeren. Prosent¹⁾

	Alle	Yrkesstatus			
		Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	Selvstendig næringsdrivende ellers	Lønns-takere	Ikke yrkesaktive
Enslig under 40 år	100	-	2	86	13
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	1	2	76	21
" " " , " 25-29 år ..	100	5	6	78	11
" " " , " 30-39 " ..	100	6	10	80	5
" " " , " 40-49 " ..	100	7	10	75	8
" " " , " 50-59 " ..	100	10	10	67	14
" " " , " 60-66 " ..	100	9	10	51	30
" " " , " 67 år og over	100	4	3	9	84
Enslig, 67 år og over	100	1	2	5	92

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

En kan imidlertid ikke bruke resultatene i tabell 3.3 til å si noe sikkert om hvordan yrkesstatusen endrer seg med alderen. Når det f.eks. er relativt mange selvstendig næringsdrivende i primærnæringene (bl.a. jordbrukere) i aldersgruppene 50-66 år, så betyr ikke det at mange "blir bønder" når de kommer i den alderen. Fordelingen i tabellen har mye sammenheng med endringer i næringsstrukturen over tiden. Sysselsettingen i jordbruk m.v. har gått tilbake, noe som ofte har sammenheng med at stadig færre yngre personer har begynt i denne næringen. Tabell 3.3 gjenspeiler således (også) endringer i næringsstrukturen over tiden.

Det ligger imidlertid også livsløpvariasjoner bak tallene i tabellen. Det er åpenbart få som begynner sin karriere som selvstendig næringsdrivende. Blant de yngste er det en god del ikke yrkesaktive, bl.a. pga. skolegang. Personer over 66 år er selvsagt ofte pensjonister.

Yrkesaktiviteten i husholdningen varierer i noen grad med yrkesstatusen for hovedinntektstakeren. Vi ser her bare på husholdninger med to voksne over 15 år (noen med eventuelle barn):

Yrkesstatus for hovedinntektstakeren

Selvstendige i jordbruk m.v.
 Selvstendige ellers
 Lønns-takere

Begge yrkesaktive

56 prosent
 43 "
 46 "

Det er åpenbart blant jordbrukere m.v. at yrkesaktiviteten for ektefellen er størst. (Merk ellers at ektefellen ikke nødvendigvis arbeider i hovedinntektstakerens bedrift).

Den gjennomsnittlige ukentlige arbeidstiden varierer med hovedinntektstakerens yrkesstatus:

Yrkesstatus for hovedinntektstakeren	Ukentlig arbeidstid	
	Hele husholdningen	Hovedinntektstakeren
Selvstendige i jordbruk m.v.	77 timer	48 timer
Selvstendige ellers	61 "	42 "
Lønnstakere	55 "	38 "

(Dette omfatter bare husholdninger med to voksne (over 15 år) og evt. barn).

Arbeidstiden pr. uke er lang i jordbruk m.v., for hovedinntektstakeren. Samlet timetall pr. uke for hele husholdningen er også høyt i jordbruket. Dette skyldes bl.a. som vi så at ektefellen ofte er yrkesaktiv. Dessuten er det ofte 3 eller flere yrkesaktive i 21 prosent av disse husholdningene. Denne prosenten er 11 blant andre selvstendige og 9 blant lønnstakere.

Arbeidstiden pr. uke for ektefellen varierer imidlertid ikke så mye med hovedinntektstakers yrkesstatus:

	Timer pr. uke
Selvstendige i jordbruk m.v.	31 timer
Selvstendige ellers	29 "
Lønnstakere	27 "

3.4. Yrkesaktivitet og forbruksutgift

Yrkesaktiviteten er selvsagt av stor betydning for husholdningenes inntekt. Vi har ikke hatt mulighet for å få registrert disponibel inntekt på noen fullgod måte når det gjelder forbruksundersøkelsene 1977-78.

Forbruksutgiftene for husholdningene er sterkt avhengig av inntekten. De beregninger vi har gjort tyder nokså entydig på at forbruksutgifter og disponibel inntekt ligger på omtrent samme nivå. Vi skal i kap. 7 se nærmere på inntekten for 1979.

Forbruksutgift i alt omfatter kort sagt alt privat forbruk, så som utgifter til mat, drikkevarer, båtgifter, utgifter til bilhold, reiser, fritidssysler osv. Utgifter i forbindelse med næringsdrift er imidlertid ikke med, og heller ikke direkte skatter og trygdepremier og anskaffelse av fast eiendom som bolig og hytte. For en nærmere redegjørelse av begrepets innhold, se f.eks. NOS B 245, Forbruksundersøkelse 1977-79.

Tabell 3.4 viser gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. år.

Tabell 3.4. Gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. husholdning og pr. person for ulike husholdningstyper. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser¹⁾

Husholdningstype	Pr. husholdning	Pr. person
Enslig under 40 år	42 000	42 000
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år ..	64 100	25 000
" " " , " 25-29 år	76 700	24 600
" " " , " 30-39 "	84 600	21 700
" " " , " 40-49 "	93 500	22 200
" " " , " 50-59 "	80 400	24 400
" " " , " 60-66 "	63 000	24 700
" " " , " 67 år og over	41 900	18 500
Enslig, 67 år og over	23 700	23 700

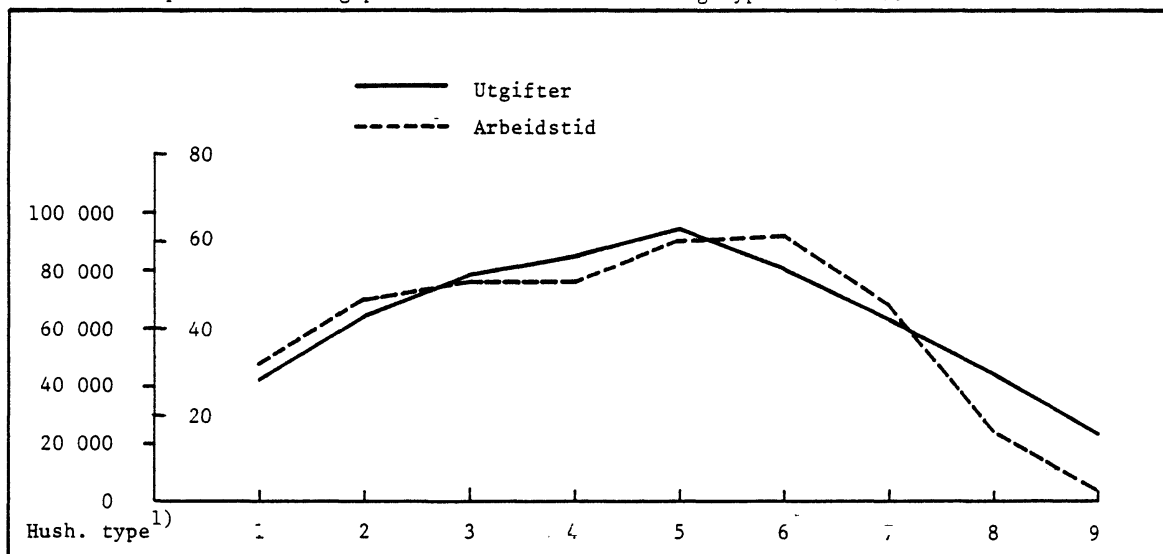
1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Tabellen viser at forbruksutgiften pr. husholdning øker fram mot aldersgruppen 40-49 år, og deretter avtar den. På grunn av forskjeller i gjennomsnittlig husholdningsstørrelse finner vi et annet forløp når vi ser på forbruksutgift pr. person.

En sammenlikning med gjennomsnittlig ukentlig tid brukt til inntektsgivende arbeid og antall yrkesaktive pr. husholdning (tabellene 3.1 og 3.2) viser at det er en betydelig grad av samvariasjon mellom arbeidstid og forbruksutgift. Det er imidlertid ikke en helt klar og entydig sammenheng. Dette skyldes bl.a. noe så opplagt som at det finnes annen inntekt enn arbeidsinntekt, f.eks. trygder og pensjoner. Videre har vi andre finansieringsbilder enn inntekt, bl.a. låneopptak.

Gjennomsnittlig årlig forbruksutgift for alle husholdninger sett under ett er kr 64 100 i 1977-79 målt i 1979-priser, mens gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid er 40,5 timer pr. husholdning. I figur 1 har vi tegnet inn forbruksutgift i alt og ukentlig arbeidstid for de forskjellige husholdningstypene. Vi nytter samme typeinndeling av husholdningene og samme rekkefølge som i tabellene, dvs. at type 1 er enslige under 40 år osv. helt til type 9 som er enslige på 67 år og over.

Figur 3.1. Samlet inntektsgivende arbeidstid pr. husholdning pr. uke og forbruksutgift i alt pr. husholdning pr. år for ulike husholdningstyper. 1977-79

1) For husholdningstype, se tabell 2.1.

Figuren viser stor grad av samsvar mellom husholdningens arbeidstid og husholdningens forbruksutgifter. Vi ser imidlertid også at det er en del avvik mellom de to kurvene.

Unge enslige og unge familier med få (eller ingen) barn arbeider i følge figuren relativt mye i forhold til utgiftsnivået. Dette skyldes neppe at de unge sparer mye, men bl.a. at beskatningen av enslige sørger for et lavere forbruk enn de ellers ville ha hatt. (Blant enslige under 40 år i denne undersøkelsen er de aller fleste yrkesaktive.)

I aldersgruppen 30-49 år er forbruksutgiften relativt høy i forhold til husholdningens arbeidsytelse. I denne perioden foregår det betydelige låneopptak, og dessuten fører barnetrygden til høyere forbruksutgift enn man ellers ville ha fått. (Se kap. 7.)

I aldersgruppen 50-59 og 60-66 år ligger utgiften igjen lavt sammenliknet med arbeidsinnsatsen. Her foregår det neppe lenger låneopptak av større omfang; tidligere opptatte lån blir heller nedbetalt. Og barnetrygd utgjør små beløp.

I de eldste gruppene, med en overvekt av pensjonister, foregår det naturlig nok lite inntektsgivende arbeid.

3.5. Yrkesstatus og forbruksutgift

Vi så i avsnitt 3.3 bl.a. at yrkesdeltakingen varierte med hovedinntektstakers yrkesstatus. Det er også klare forskjeller i forbruksutgift etter yrkesstatusen.

	Forbruksutgift i alt pr. år	
	Pr. husholdning	Pr. person
Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	kr 65 100	kr 182 000
Selvstendig næringsdrivende ellers	" 79 300	" 24 200
Lønnstakere	" 76 300	" 25 000
Ikke yrkesaktive	" 38 200	" 20 300

Det er av interesse å sammenholde utgiftsbeløpene med gjennomsnittlig arbeidstid i inntektsgivende arbeid fra avsnitt 3.3. Vi finner da at selvstendig næringsdrivende i primærnæringene har svært lav forbruksutgift pr. år sett i forhold til gjennomsnittlig ukentlig arbeidstid for husholdningene. Sett i forhold til ukentlig arbeidstid er det åpenbart lønnstakerne som har høyest forbruksutgift, i gjennomsnitt. For å illustrere dette litt klarere, har vi beregnet forbruksutgift pr. arbeidstime. Vi har satt denne størrelsen lik 100 for selvstendige i primærnæringene, og satt de andre i forhold til dette tallet:

	Indikator på utgift pr. arbeidstime
Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	100
Selvstendig næringsdrivende ellers	154
Lønnstakere	164

Når utgiften er lavest blant selvstendige i primærnæringene, kan dette opplagt skyldes minst to forhold: Den forbruksdisponible inntekten pr. time er gjennomsnittlig lav for denne gruppen, eller de har en svært høy sparing.

Videre kommer det selvsagt også i noen grad inn andre spørsmål, bl.a. om hvordan arbeidstiden er målt, dvs. hvor "intensivt" arbeidet har vært. En del av forskjellene i utgiftsnivå kan også skyldes underliggende forhold som alder på hovedinntektstaker og bostedsstrøk. Vi vet fra andre bearbejninger av forbruksundersøkelsene at nivået på forbruksutgiften varierer mellom forskjellige bostedsstrøk, ventelig på grunn av inntektsforskjeller.

Tabell 3.5 viser utgift pr. husholdning pr. år for forskjellige husholdningstyper og yrkesstatus.

Det har vært nødvendig å slå sammen en del aldersgrupper for å få sikre nok gjennomsnittstall. Dette vanskeliggjør i noen grad sammenlikningen mellom gruppene. Vi ser imidlertid at forskjellen i utgiftsnivå mellom yrkesstatusgruppene varierer mellom aldersgruppene. I aldersgruppene 40-49 år ligger således selvstendige i primærnæringene ikke nevneverdig under utgiftsnivået blant lønnstakerne. Dersom vi imidlertid ser utgiftsbeløpet i forhold til arbeidstidens lengde, f.eks. utgift pr. timeverk, ligger selvstendig næringsdrivende vesentlig under lønnstakerne innen alle aldersgruppene. Forskjellen er imidlertid størst blant de eldre yrkesgruppene, dvs. at forbruksutgiften pr. timeverk blant eldre jordbrukere m.v. er relativt lav.

Det ser også ut til at forskjellen i forbruksutgift mellom aldersgruppene er større blant selvstendige i primærnæringene enn blant lønnstakere. De eldre blant jordbrukere m.v. har åpenbart lavt forbruk. Dette skyldes nok særlig gjennomgående lav inntekt for denne gruppen. Vi fant også i avsnitt 3.3 at det er relativt overvekt av litt eldre yrkesaktive i primærnæringene.

Tabell 3.5. Gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. husholdning i grupper for husholdningstype og yrkesstatus for hovedinntektstaker. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser

Husholdningstype	I alt	Yrkesstatus			
		Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	Selvstendig næringsdrivende ellers	Lønns-takere	Ikke yrkesaktive
Enslig under 40 år	42 000	:	:	43 400	:
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	64 100			68 100	55 100
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	76 700	73 300	77 000	80 100	
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	84 600			86 900	66 100
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	93 500	94 000	104 000	95 200	
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	80 400	71 900	81 000	86 200	57 000
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	63 000	53 700	77 700	63 900	59 000
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	41 900	:	:	57 900	39 400
Enslig, 67 år og over	23 700	:	:	:	23 200

Tabell 3.6 viser hvordan forbruksutgift i alt varierer med hovedinntektstakers yrkesstatus og tallet på yrkesaktive pr. husholdning.

Tabell 3.6. Gjennomsnittlig forbruksutgift i alt pr. husholdning i grupper for hovedinntektstakers yrkesstatus og antall yrkesaktive i husholdningen. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser

Hovedinntektstakers yrkesstatus	I alt	Yrkesaktive pr. husholdning				Personer pr. husholdning
		Ingen	En	To	Tre eller flere	
Alle	64 100	32 900	61 600	85 400	109 600	2,73
Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	65 100	:	51 500	65 600	89 700	3,57
Selvstendig næringsdrivende ellers	79 300	:	68 900	84 000	112 900	3,28
Lønnstaker	76 300	:	62 000	88 200	113 600	3,05
Ikke yrkesaktiv	38 200	32 900	58 300	:	:	1,88

4. BOLIGFORHOLD OG BOLIGUTGIFTER

4.1. Oversikt

Boligforhold og boligutgifter er forhold som kan variere nokså mye over livsløpet for husholdningene. Vi skal først se på variasjonene i boligstørrelse og boligutgift i tabell 4.1.

Tabell 4.1. Gjennomsnittlig boligstørrelse og boligutgift pr. husholdning pr. år i forskjellige husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser¹⁾

Husholdningstype	Boligstørrelse		Boligutgift pr. år Kroner
	Boligflate pr. hus- holdning m ²	Boligflate pr. person	
Enslig under 40 år	42	42	5 600
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	75	29	7 600
" " " , " 25-29 år ..	83	27	10 000
" " " , " 30-39 " ..	105	27	11 500
" " " , " 40-49 " ..	112	27	10 500
" " " , " 50-59 " ..	107	33	8 000
" " " , " 60-66 " ..	107	42	7 300
" " " , " 67 år og over	98	43	4 600
Enslig, 67 år og over	75	75	3 400

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Boligstørrelsen består av samlet boligflate netto, dvs. innvendig areal ikke medregnet kott, kjellerbod eller andre boder. Boligutgiften omfatter husleie, offentlige avgifter, renter på boliglån og reparasjoner og vedlikehold. Utgifter til anskaffelse eller utvidelse av bolig er ikke med, og heller ikke til innskudd eller avdrag på lån. Foruten boligen omfatter beløpet også uthus og garasje, bortsett fra driftsbygninger. Utgifter til reparasjon m.v. av fritidshus inngår også, men dette utgjør i denne sammenhengen relativt mindre beløp. Se også avsnitt 4.6 når det gjelder selveid regnskapsliknet bolig.

Tabellen viser at den gjennomsnittlige boligflaten er nokså liten blant de yngste, og særlig blant enslige. Etter hvert som de unge stifter familie, vil behovet for bolig øke. Boligflaten pr. husholdning øker, og det samme gjør også boligutgiftene. Etter at hovedinntektstakeren har passert 40-årsalderen, faller boligutgiftene. Boligflaten pr. husholdning viser også en viss nedgang. Dette skyldes vel at eldre boliger gjerne er noe mindre enn nyere boliger. Siden tallet på personer i husholdningen avtar (se tabell 2.1), blir det da større boligflate pr. person. Enslige på 67 år og over har således 75 kvadratmeter til disposisjon, i gjennomsnitt.

4.2. Eier-/leieforhold til boligen

Det er nokså store variasjoner i husholdningenes eier-/leieforhold til boligen. Tabell 4.2 viser dette.

Tabellen viser at blant unge enslige er det svært få som er selveiere. Derimot er det mange som bor i leid bolig uten innskudd (61 prosent). En finner noe av det samme mønsteret blant de yngste familiene, dvs. husholdninger med minst to personer, med hovedinntektstaker under 25 år. Det er få selveiere, mens mange bor i leid bolig uten innskudd.

Vi ser at det foregår en markert endring i dette mønsteret utover i livsløpet. Andelen selveiere øker sterkt fram mot alderen 40-49 år, hvor den er 77 prosent. Det er altså et stort flertall av husholdningene som etter hvert bor i egen bolig. Blant de eldre går andelen som bor i selveid bolig noe nedover igjen. Dette motsvares i stor grad av økningen i andelen som bor i kårbolig m.v. Blant de eldre enslige er det imidlertid også en betydelig andel som bor i leid bolig uten innskudd (27 prosent).

Andelen av husholdningene som bor i innskuddsboliger e.l., er størst i aldersgruppen 25-29 år (26 prosent). En del av husholdningene som flytter fra framleieboliger, går åpenbart først til innskuddsboliger, for først seinere å flytte til selveid bolig. (Nedgangen for leid bolig uten innskudd motsvares av økningen for selveide boliger og innskuddsboliger.) Mellom 25-29 og 30-39-årsgruppen er det en nedgang både i leid bolig med innskudd og leid bolig uten innskudd, som absorberes av gruppen selveid bolig (økning fra 29 til 59 prosent). Nedgangen i leid bolig uten innskudd fortsetter (den er 7 prosent for 40-49-årsgruppen), mens mange av dem som fortsatt bor i leid bolig med innskudd ikke

flytter fra denne boformen. Materialet viser riktig nok at det blant de aller eldste bare er ca. 10 prosent som bor i innskuddsboliger o.l. Dette må imidlertid sees i sammenheng med at innskuddsboliger er en relativt ny boform, som stort sett er kommet etter krigen. Folk som nå er 70 år eller eldre var minst 35 år i 1945, og mange hadde da kanskje etablert seg for godt blant de eier-/leieformene som fantes den gang.

Tabell 4.2. Ulike husholdningstyper etter eier-/leieforholdet til boligen. Prosent. 1977-79¹⁾

	I alt	Eier-/leieforhold			Tjenestebolig, forpakterbolig, kårbolig
		Selveid bolig	Leid bolig med innskudd ²⁾	Leid bolig uten innskudd	
Enslig under 40 år	100	4	20	61	15
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	12	17	60	11
" " " , " 25-29 år ..	100	29	26	39	6
" " " , " 30-39 " ..	100	59	18	17	6
" " " , " 40-49 " ..	100	77	15	7	2
" " " , " 50-59 " ..	100	77	14	7	2
" " " , " 60-66 " ..	100	76	10	10	4
" " " , " 67 år og over	100	66	8	12	14
Enslig, 67 år og over	100	43	12	27	18

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1. 2) Innskudd omfatter her også aksje-, andels- og obligasjonsboliger.

Eier-/leieforholdet til boligen avhenger sterkt av bostedsstrøket, (tabell 4.3).

Tabell 4.3. Husholdninger i forskjellige bostedsstrøk, etter eier-/leieforhold til boligen. 1977-79. Prosent

Bostedsstrøk	I alt	Eier-/leieforhold			Tallet på husholdninger	
		Selveid bolig	Leid bolig med innskudd	Leid bolig uten innskudd		Tjenestebolig, kårbolig m.v.
Alle	100	60	15	18	7	3 444
Oslo - Bergen - Trondheim	100	24	37	34	5	783
Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	100	65	13	15	7	1 717
Spredtbygde strøk	100	79	1	11	9	944

Tabellen viser at selveierformen ikke er særlig utregnet i de tre største byene (24 prosent). Det er vanligere med leide boliger med eller uten innskudd. Vi ser også at det nesten ikke forekommer leide boliger med innskudd i spredtbygde strøk.

Hvis vi ser alle husholdninger under ett, er det 60 prosent som bor i selveid bolig, 15 prosent som bor i leid bolig med innskudd e.l., 18 prosent i leid bolig uten innskudd og 7 prosent i tjenestebolig, kårbolig m.v. Det mest fremtredende er imidlertid de store variasjonene i eier-/leieforholdet, avhengig av husholdningens stadium i livsløpet og av bostedsstrøk.

Eier-/leieforholdet varierer forøvrig også med yrkesstatus/næring. Blant selvstendig næringsdrivende i jordbruk m.v. er det 95 prosent som bor i selveid bolig, mens tilsvarende andel blant andre selvstendig næringsdrivende er 69 prosent og blant lønnstakere 57 prosent.

4.3. Boligstørrelse

Vi så i tabell 4.1. at den gjennomsnittlige boligstørrelsen varierer nokså mye mellom husholdningstypene. Det er imidlertid også store individuelle variasjoner innen en og samme husholdningstype (tabell 4.4).

Tabell 4.4. Ulike husholdningstyper etter netto boligflate.^{1),2)} 1977-79. Prosent

Husholdningstype	I alt	Boligflate				
		Under 50 m ²	50-79 m ²	80-99 m ²	100-129 m ²	130 m ² og over
Enslig under 40 år	100	64	25	6	4	1
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	22	40	24	5	9
" " " , " 25-29 år ..	100	10	35	30	18	6
" " " , " 30-39 " ..	100	3	14	37	26	19
" " " , " 40-49 " ..	100	1	11	32	30	26
" " " , " 50-59 " ..	100	2	15	35	25	23
" " " , " 60-66 " ..	100	3	17	32	25	22
" " " , " 67 år og						
over	100	7	22	29	24	18
Enslig, 67 år og over	100	20	36	25	13	6

1) Se note til tabell 4.1. 2) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Tabellen viser bl.a. at andelen av unge enslige som bor i bolig på under 50 m², er nokså stor, hele 64 prosent. Bare ca. 10 prosent har en boligflate på 80 m² eller større. Vi så i tabell 4.2 at unge enslige ofte bor i leid bolig uten innskudd. Dette er åpenbart gjerne små boliger.

Dersom det er minst to personer i husholdningen, skjer det en drastisk nedgang i andelen som bor i boliger på under 50 m². Denne forskyvningen oppover i boligstørrelse fortsetter helt opp til 40-49-årsgruppen, hvor altså 56 prosent bor i boliger som er 100 m² eller større, mens bare 12 prosent bor i bolig på under 80 m². Samtidig med denne sterke økningen i boligflaten foregår det en sterk overgang til at husholdningene bor i selveid bolig (tabell 4.2).

Etter 40-49 årsalderen kommer det en gradvis forskyvning nedover i boligstørrelse. Dette gir neppe uttrykk for at folk flytter inn i mindre boliger. Det har særlig sammenheng med at disse menneskene har bodd nokså lenge i boligene og at dette derfor er noe eldre boliger. Og boliger som ble bygd for 20-30 år siden var gjennomgående mindre enn de som er bygd seinere.

Blant enslige på 67 år og over er det 20 prosent som har boligflate på under 50 m², og bare 19 prosent har 100 m² boligflate eller større. Dette har ikke bare sammenheng med at det ble bygd små boliger før i tiden. For det første er det en gruppe blant eldre enslige som alltid har vært enslige og alltid har bodd i relativt mindre boliger. (Det kan nevnes at gjennomsnittlig boligstørrelse blant enslige 40-66 år er 72 m².) Men dessuten er det åpenbart en del av de eldre enslige som flytter inn i mindre bolig, etter at ektefellen er død. Blant enslige på 67 år og eldre og som bor i små boliger, er det en god del som har flyttet nokså nylig. På den annen side finner vi at eldre enslige som bor i store boliger, som regel har bodd der nokså lenge.

Boligstørrelsen varierer ganske mye med eier-/leieforholdet til boligen. Jevnt over er selveide boliger forholdsvis store, tabell 4.5.

Vi ser at nesten 90 prosent av de selveide boliger er 80 m² eller større. Til sammenlikning er det bare rundt halvparten av leide boliger med innskudd som er 80 m² eller større. Blant leide boliger uten innskudd er det bare 34 prosent som er 80 m² eller større. Dette har bl.a. sammenheng med at vi her finner relativt mange hybler, hybelleiligheter o.l.

Tabell 4.5. Husholdninger i grupper for eier-/leieforhold til boligen, etter boligstørrelse. 1977-79. Prosent

	I alt	Boligstørrelse				
		Under 50 m ²	50-79 m ²	80-99 m ²	100-129 m ²	130 m ² og over
Alle	100	9	21	31	22	17
Selveid bolig	100	2	10	33	30	25
Leid bolig med innskudd	100	10	39	37	13	1
Leid bolig uten innskudd	100	26	40	19	9	6
Tjenestebolig, kårbolig m.v.	100	18	26	29	15	11

Den gjennomsnittlige boligstørrelsen er:

<u>Eier-/leieforhold</u>	<u>Boligflate. m²</u>
Alle	94
Selveid bolig	111
Leid bolig med innskudd	75
Leid bolig uten innskudd	66
Tjenestebolig, kårbolig m.v.	81

Vi fant i tabell 4.3 at eier-/leieforholdene varierte mye mellom bostedsstrøkene. Det er f.eks. svært mange selveiere i spredtbygde strøk, mens selveierandelen er lav i Oslo - Bergen - Trondheim. Det er da naturlig at boligstørrelsen varierer mellom bostedsstrøkene:

<u>Bostedsstrøk</u>	<u>Boligflate. m²</u>	
	<u>Pr. husholdning</u>	<u>Pr. person</u>
Alle	94	34
Oslo - Bergen - Trondheim	80	35
Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	97	34
Spredtbygde strøk	102	35

Som vi ser er boligflaten gjennomsnittlig størst i spredtbygde strøk og minst i Oslo - Bergen - Trondheim. Regnet pr. person er det imidlertid liten eller ingen forskjell mellom bostedsstrøkene.

4.4. Hustype

Det varierer en god del over livsløpet hvilke hustyper folk bor i. Hvis vi ser alle husholdninger under ett, er det 12 prosent som bor i våningshus på gårdsbruk, 47 prosent i frittliggende enebolig, 10 prosent i enebolig i rekke, kjede m.v., 19 prosent i blokk, høyhus m.v. og 12 prosent i annet boligbygg. Dette varierer imidlertid som sagt mellom husholdningstypene (tabell 4.6).

Unge enslige bor nokså ofte i blokk, høyhus m.v. (52 prosent). I forbindelse med etablering av familier foregår det en markert forskyvning over til enebolig i rekke, kjede m.v. og til frittliggende enebolig (og til våningshus). Overflyttingen til frittliggende enebolig fortsetter opp til 40-49 årsalderen for hovedinntektstakeren, hvor andelen i frittliggende enebolig og våningshus på gårdsbruk tilsammen utgjør 67 prosent, dvs. 2/3 av husholdningene i denne aldersgruppen. Og blant gruppen minst to personer og hovedinntektstaker 67 år og over er det til sammen 74 prosent som bor i frittliggende enebolig og våningshus på gårdsbruk. Vi ser også at det er et klart fall i denne andelen ved overgang til enslige på 67 år og over.

Tabell 4.6. Ulike husholdningstyper, etter hustype. 1977-79. Prosent

Husholdningstype	I alt	Hustype				
		Vånings- hus på gårdsbruk	Fritt- liggende enebolig	Enebolig i rekke, kjede, terasse, atrium m.v.	Blokk, høyhus og andre store hus	Annet bolig- bygg ²⁾
Enslig under 40 år	100	1	19	5	52	23
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	4	32	5	31	28
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	100	10	33	12	29	16
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	100	8	50	14	19	9
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	100	10	57	13	12	8
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	100	15	51	11	14	9
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	100	14	55	9	11	11
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	100	22	52	6	10	10
Enslig, 67 år og over	100	16	37	6	22	19

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1. 2) Annet boligbygg omfatter bl.a. bolig i forretningsbygg, horisontalt delt tomanns- og firemannsbolig.

Blant disse eldre enslige er det en stor andel som bor i blokk, høyhus og annet boligbygg - til sammen er dette 41 prosent. En kan spørre om disse enslige har flyttet dit fra f.eks. frittliggende enebolig på sine eldre dager, eller om disse alltid har bodd i blokk m.v. Tallmaterialet viser at blant de som har flyttet i løpet av siste 14 år, er det relativt mange som har flyttet inn i blokk eller høyhus.

Hustypene varierer markert mellom bostedsstrøkene, som tabell 4.7 viser. Vi ser at frittliggende enebolig og våningshus på gårdsbruk til sammen utgjør knapt 60 prosent på landsbasis. Det er imidlertid store geografiske forskjeller, i det over 90 prosent av husholdningene i spredtbygde strøk bor i denne boligtypen, mot bare 14 prosent for Oslo - Bergen - Trondheim. Vi legger også merke til at hele 74 prosent av husholdningene i Oslo - Bergen - Trondheim bor i blokk, høyhus m.v. eller i annet boligbygg (som bl.a. omfatter forretningsbygg - se note 2 til tabell 4.6).

Tabell 4.7. Husholdninger i forskjellige bostedsstrøk, etter hustype. 1977-79. Prosent

Bostedsstrøk	I alt	Hustype				
		Vånings- hus på gårdsbruk	Fritt- liggende enebolig	Enebolig i rekke, kjede, terasse, atrium m.v.	Blokk, høyhus og andre store hus	Annet bolig- bygg ²⁾
Alle	100	12	47	10	19	12
Oslo - Bergen - Trondheim	100	1	13	12	59	15
Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	100	10	53	13	10	14
Spredtbygde strøk	100	26	65	3	0	6

4.5. Boligutgift - alle husholdninger

I tabell 4.1 har vi vist hvordan de gjennomsnittlige boligutgiftene varierer over livsløpet for husholdningene. Det er imidlertid også store variasjoner innen en og samme husholdningstype, slik tabell 4.8 viser. Blant de yngste og de eldste er det mange med lave boligutgifter.

Tabell 4.8. Ulike husholdningstyper etter boligutgift. 1977-79. 1979-priser. Prosent¹⁾

	I alt	Boligutgift pr. år. Kroner				
		Under 5 000	5 000- 9 999	10 000- 14 999	15 000- 19 999	2 000 og over
Enslig under 40 år	100	58	30	11	1	1
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	38	40	12	5	5
" " " , " 25-29 år ..	100	27	37	20	9	8
" " " , " 30-39 " ..	100	25	31	21	11	13
" " " , " 40-49 " ..	100	36	32	13	8	11
" " " , " 50-59 " ..	100	48	28	11	6	7
" " " , " 60-66 " ..	100	58	23	10	4	5
" " " , " 67 år og over	100	71	18	6	3	3
Enslig, 67 år og over	100	78	17	3	2	1

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

I aldersgruppen 30-39 år er det mange som har etablert seg med egen bolig nokså nylig (jfr. tabell 4.2). Av denne grunn er det særlig i aldersgruppen 30-39 år mange med høye utgifter og relativt få med lave utgifter.

Videre utover i livsløpet ser vi at andelen av husholdningene med lave boligutgifter øker sterkt. Dette har sammenheng med at boligutgiftene avtar etter hvert som folk har bodd i boligen en tid. Når f.eks. gjelden etter hvert er nedbetalt, vil renteutgiftene falle og boligutgiftene gå nedover.

Eier-/leieforholdet til boligen er av ganske stor betydning for boligutgiften:

	Boligutgift pr. år. Kroner. 1979-priser	
	Pr. husholdning	Pr. m ²
Alle	7 800	83
Selveid bolig	8 100	73
Leid bolig med innskudd	10 900	145
Leid bolig uten innskudd	5 200	79
Tjenestebolig, kårbolig	3 400	42

Leide boliger med innskudd er altså de overlegent dyreste boligene, både totalt og regnet pr. m². Regnet pr. m² er boligutgiften om lag dobbelt så høy som for selveide og leide boliger uten innskudd.

Gruppen tjenestebolig, kårbolig viser det laveste utgiftsbeløpet. Det er ikke i forbruksundersøkelsen skilt mellom tjenestebolig og kårbolig. Dersom vi grovt sagt lar boliger som bebos av husholdninger med hovedinntektstaker under 67 år, representere tjenesteboligene, og de med hovedinntektstaker på 67 år og over kårboligene, finner vi at de gjennomsnittlige boligutgiftene er henholdsvis kr 5 400 og kr 1 000 pr. husholdning pr. år. Til sammenlikning er altså gjennomsnittsutgiften kr 5 200 for leide boliger uten innskudd, i gjennomsnitt.

Materialet fra forbruksundersøkelsene viser en klar sammenheng mellom botiden i boligen og boligutgiftene, tabell 4.9.

Tabell 4.9. Boligutgift for husholdninger med forskjellig eier-/leieforhold og botid i boligen. Kroner pr. år. 1979-priser

Eier-/leieforhold	Alle	Botid				Tallet på husholdninger
		Under 4 år	4-7 år	8-14 år	15 år og lengre	
Selveid bolig	8 100	12 500	12 200	9 500	5 400	2 051
Leid bolig med innskudd	10 900	12 600	10 400	11 000	9 000	529
Leid bolig uten innskudd	5 200	6 900	6 100	5 400	5 200	625
Tjenestebolig, kårbolig m.v.	3 400	7 300	5 100	3 800	1 100	239

Boligutgiftene avtar med økende botid for alle eier-/leieformene. Men nedgangen er langt fra like stor for alle. Vi ser at utgiftene ved selveid bolig avtar sterkt med økende botid, mens det ikke er tilfellet med leide boliger med innskudd. Ved denne boformen er utgiftsnivået fortsatt høyt lenge etter at husholdningen har flyttet inn i boligen. I realiteten er det selvsagt snakk om at boligutgiften øker med tiden, og dette fører til det utgiftsmønstrer som tabellen viser.

Boligstørrelsen varierer som vi har sett en god del mellom eier-/leieformene. Tabell 4.10 viser utgift pr. m²:

Tabell 4.10. Boligutgift pr. m² boligflate for husholdninger med forskjellig eier-/leieforhold og botid i boligen. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser

	Alle	Botid				Tallet på husholdninger
		Under 4 år	4-7 år	8-14 år	15 år og lengre	
Selveid bolig	73	113	103	82	50	2 051
Leid bolig med innskudd	145	175	132	145	118	529
Leid bolig uten innskudd	79	113	87	79	72	625
Tjenestebolig, kårbolig	42	111	53	55	13	239

Regnet pr. m² ser vi at selveide boliger blir relativt billigere enn om vi bare ser på utgift pr. bolig. Og nedgangen i boligutgift med økende botid er sterkest for selveide boliger og tjenesteboliger.

Når det gjelder tjenestebolig/kårbolig, så vi i tabell 4.2 at det helst er mellom de yngste og de eldste vi finner folk som bor i slike boliger. De yngste bor vel ofte i tjenesteboliger og de eldste i kårboliger.

Blant aldersgruppen under 67 år er det en sterk nedgang i boligutgiften med økende botid, med kr 6 900 pr. år med botid under 8 år og kr 1 700 med botid 15 år og lengre. Dette kan kanskje tyde på at husleien i tjenesteboliger ikke justeres særlig ofte, slik at leien blir langt høyere ved nylig inn-gåtte enn ved eldre leiekontrakter.

Tabell 4.11 viser hvordan boligutgiften samtidig varierer med alder på boligen og med botiden. Det er rimelig at boligutgiften er lavere i nye enn i eldre boliger. Tabellen viser at det jevnt over er nedgang i boligutgiften både med økende alder på boligen og økende botid. Det ser også ut til at boligutgiften holder seg nokså høy inntil 8-14 års botid, men at den deretter går markert nedover.

Tabell 4.11. Boligutgift for husholdninger med forskjellig alder på boligen og botid i boligen. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser

Alder på boligen	Alle	Botid			
		Under 4 år	4-7 år	8-14 år	15 år og lengre
Alle	7 800	9 900	10 100	9 000	5 300
Under 5 år	10 600	10 100	12 800	:	:
5- 9 år	10 300	11 200	10 100	10 200	:
10-19 "	8 300	8 100	10 500	9 200	6 500
20 år og eldre	6 700	10 100	9 200	8 200	5 100

4.6. Boligutgift i forskjellige bostedsstrøk

Det er markerte forskjeller mellom bostedsstrøkene i boligutgift pr. husholdning:

	Boligutgift. Kr pr. år	
	1977-79.	1979-priser
	Pr. husholdning	Pr. m ²
Oslo - Bergen - Trondheim	10 500	131
Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	7 900	81
Spredtbygde strøk	5 100	50

Vi ser f.eks. at boligutgiften pr. husholdning pr. år er om lag dobbelt så høy i Oslo - Bergen - Trondheim som i spredtbygde strøk. Og regnet pr. m² blir forskjellen enda større, fordi boligene gjennomgående er mindre i Oslo - Bergen - Trondheim enn i de andre strøkene.

Tabell 4.12 viser gjennomsnittlig boligutgift for de forskjellige husholdningstypene i de ulike bostedsstrøkene.

Tabell 4.12. Gjennomsnittlig boligutgift pr. husholdning i forskjellige bostedsstrøk. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser

Husholdningstype	Alle	Bostedsstrøk		
		Oslo - Bergen - Trondheim	Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	Spredt- bygde strøk
Enslig under 40 år	5 600	6 200	5 400	3 400
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år ..	7 600	8 100	7 100	:
" " " , " 25-29 år	10 000	11 900	10 200	7 200
" " " , " 30-39 "	11 500	15 200	11 800	7 700
" " " , " 40-49 "	10 500	13 500	11 000	6 800
" " " , " 50-59 "	8 000	10 900	8 200	5 200
" " " , " 60-66 "	7 300	15 600	5 000	4 800
" " " , " 67 år og over	4 600	6 400	4 700	3 500
Enslig, 67 år og over	3 400	5 100	3 000	2 200

Det går fram av tabellen at boligutgiften er høyest i Oslo - Bergen - Trondheim og lavest i spredtbygde strøk for alle husholdningstypene. Vi ser også at utgiftene viser et typisk mønster over livsløpet, ved at utgiftene stiger fram mot 30-39 årsgruppen og siden faller. (Den ekstremt høye gjennomsnittsutgiften for aldersgruppen 60-66 år i Oslo - Bergen - Trondheim regner vi med skyldes statistiske tilfeldigheter).

Vi så i tabell 4.3 at innslaget av leide boliger med innskudd er relativt stort i Oslo - Bergen - Trondheim og i avsnitt 4.5 at boligutgiften gjennomgående er høy i innskuddsboliger. Dette er derfor en medvirkende årsak til de høye boligutgiftene i de tre største byene.

Dette er imidlertid ikke den eneste årsaken til forskjellene i boligutgift mellom bostedsstrøkene, og kanskje ikke den viktigste heller. Tabell 4.13 viser utgift pr. husholdning ved forskjellig eier-/leieforhold og bostedsstrøk.

Vi ser at boligutgiftene er høyest i Oslo - Bergen - Trondheim og lavest i spredtbygde strøk, for alle typer av eier-/leieforhold til boligen. Vi ser spesielt at utgiftene for selveiere er svært høye for dem som bor i Oslo - Bergen - Trondheim, sammenliknet med de andre områdene. Det er rimelig å vente at boligutgiftene i selveide boliger blir høye i Oslo - Bergen - Trondheim p.g.a. høye anskaffelseskostnader for boliger og dermed store lån og høye renteutgifter. Videre bidrar såkalte "fellesutgifter" ved selveierleiligheter til høye utgifter i selveide boliger i byene. Når vi vurderer utgiftstallene er det også vesentlig å huske at den gjennomsnittlige boligstørrelsen er mindre i Oslo - Bergen - Trondheim enn i andre bostedsstrøk, se avsnitt 4.3.

Tabell 4.13. Gjennomsnittlig boligutgift pr. husholdning for husholdninger med forskjellig eier-/leieforhold og bostedsstrøk. Kroner pr. år. 1977-79. 1979-priser

Eier-/leieforhold	Alle	Bostedsstrøk		
		Oslo - Bergen - Trondheim	Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	Spredt- bygde strøk
Selveid bolig	8 100	15 200	8 400	5 700
Leid bolig med innskudd	10 900	11 500	10 200	:
Leid bolig uten innskudd	5 200	7 300	5 600	3 900
Tjenestebolig, kårbolig	3 400	5 300	3 700	2 100

Boligforhold og boligutgifter varierer mye etter yrkesstatus for hovedinntektstakeren, tabell 4.14.

Tabell 4.14. Gjennomsnittlig alder på bolig, gjennomsnittlig boligflate og boligutgift pr. år for husholdninger i grupper for yrkesstatus for hovedinntektstakeren. 1977-79

Yrkesstatus	Alder på boligen	Bolig- flate	Bolig- utgift	Bolig- utgift pr. m ²	Tallet på hushold- ninger
	Ar	m ²	Kroner		
Alle	32	94	7 800	83	3 444
Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	38	140	6 800	49	204
Selvstendig næringsdrivende ellers	31	110	9 100	83	258
Lønnstakere	26	93	9 500	102	2 023
Ikke yrkesaktive	41	84	4 500	54	959

Tabellen viser at selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk og fiske bor i boliger som gjennomsnittlig er nokså store, men også gamle. Boligutgiftene er jevnt over lave, særlig regnet pr. m².¹⁾

Boligutgiftene er også lave blant de ikke yrkesaktive. Dette er jevnt over eldre personer, som ofte bor i nokså gamle boliger. Boligene er gjennomsnittlig ikke særlig store, men siden disse husholdningene jevnt over er nokså små, blir det gjerne stor boligflate pr. person, ca. 45 m². Og boligutgiftene er gjennomsnittlig lave, bl.a. fordi disse sjelden har boliglån av noen størrelse.

Lønnstakere har gjennomsnittlig høyest boligutgifter av disse gruppene. Dette skyldes delvis at relativt mange befinner seg i aldersgrupper hvor boligutgiftene er høye - jfr. tabellene 3.3 og 4.1

4.7. Utgiftsandeler til bolig

Med utgiftsandeler til bolig mener vi her andeler i prosent av forbruksutgift i alt. For 1977-79 er den gjennomsnittlige utgiftsandelen til bolig 12,2 prosent, for alle husholdninger sett under ett. Det er imidlertid betydelige variasjoner mellom husholdningstypene, både i boligutgift, forbruksutgift i alt og utgiftsandel til bolig, jfr. tabell 4.15.

Både boligutgift og forbruksutgift i alt øker ved overgang fra enslig til husholdninger med minst to personer. Og økningen fortsetter fram til aldersgruppen 30-39 år. Innen 40-årsalderen er det mange som har etablert seg som selveiere, og utgiftsandelen er 13,6 prosent for gruppen 30-39 år. Siden går boligutgiften nokså sterkt nedover, og utgiftsandelen faller. Imidlertid faller også samlet forbruksutgift, og blant enslige på 67 år og over er boligutgiftsandelen høyere enn for noen annen gruppe. Dette kommer av at samlet forbruksutgift gjennomgående er lav blant de eldre, særlig blant

1) For selvstendig næringsdrivende i jordbruk blir boligen ofte regnskapsliknet ved skattelikningen. For regnskapsliknede boliger omfatter boligutgiften beregnet brutto husleieverdi ved likningen og reparasjoner og vedlikehold. Offentlige avgifter og renter på lån inngår imidlertid ikke.

eldre enslige. Til tross for at boligutgiften ofte er lav blant eldre enslige, utgjør disse utgiftene en betydelig del av det samlede utgiftsbudsjettet. Hvis vi også inkluderer utgifter til strøm, olje m.v., utgjør bolig, lys og brensel 22,6 prosent av samlede utgifter for enslige på 67 år og eldre, mot 16,4 prosent i gjennomsnitt for alle husholdninger.

Tabell 4.15. Gjennomsnittlig boligutgift, forbruksutgift i alt og utgiftsandel til bolig for ulike husholdningstyper. 1977-79

Husholdningstype	Utgift pr. år. 1979-priser		Utgiftsandel til bolig
	Boligutgift	Forbruksutgift i alt	
	Kroner		Prosent
Enslig under 40 år	5 600	42 000	13,3
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år .	7 600	64 100	11,9
" " " , " 25-29 år	10 000	76 700	13,0
" " " , " 30-39 "	11 500	84 600	13,6
" " " , " 40-49 "	10 500	93 500	11,2
" " " , " 50-59 "	8 000	80 400	10,0
" " " , " 60-66 "	7 300	63 000	11,6
" " " , " 67 år og over	4 600	41 900	11,0
Enslig, 67 år og over	3 400	23 700	14,3

Tabell 4.16. Gjennomsnittlig utgiftsandel til bolig for husholdninger i grupper for husholdningstype og bostedsstrøk. 1977-79. Prosent

Husholdningstype	Alle	Bostedsstrøk		
		Oslo - Bergen - Trondheim	Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	Spredtbygde strøk
Enslig under 40 år	13,3	15,0	12,0	9,7
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år ..	11,9	11,2	12,3	:
" " " , " 25-29 år	13,0	15,7	13,9	8,5
" " " , " 30-39 "	13,6	16,6	13,9	9,9
" " " , " 40-49 "	11,2	13,2	11,5	8,4
" " " , " 50-59 "	10,0	10,9	10,4	7,6
" " " , " 60-66 "	11,6	20,8 ¹⁾	7,3	9,1
" " " , " 67 år og over	11,0	12,9	10,9	9,5
Enslig, 67 år og over	14,3	16,8	14,0	10,8

1) Det høye tallet skyldes statistisk tilfeldighet.

Utgiftsandelen til bolig varierer betydelig mellom bostedsstrøkene. Husholdninger i Oslo - Bergen - Trondheim bruker en større prosentdel av budsjettet på bolig enn andre gjør, tabell 4.16. Dette gjelder stort sett alle aldersgrupper. Og prosentandelene for boligutgifter er klart lavest i spredtbygde strøk.

Til tross for at boligflaten pr. husholdning jevnt over er størst i spredtbygde strøk og lavest i Oslo - Bergen - Trondheim, er det stort sett omvendt når det gjelder boligutgifter og prosentandel til boligutgift.

Vi finner om lag det samme mønstret i boligutgiften over livsløpet i alle bostedsstrøkene. Foruten at utgiftsandelen er ganske høy blant unge enslige, er den høy blant familier som nokså nylig har etablert seg med egen bolig (aldersgruppen 30-39 år) og blant enslige på 67 år og over.

4.8. Noen konklusjoner

4.8.1. Yngre enslige

Avsnittene foran viser at livsløpet for en gjennomsnittshusholdning består av ulike stadier når det gjelder boligforhold og boligutgifter. Vi har her vesentlig sett på gjennomsnittstall, dvs. at vi prøver å indikere hva som er en typisk situasjon for nokså mange husholdninger. Vi har derimot ikke studert spesielle grupper av husholdninger, som f.eks. enslige forsørgere, husholdninger med lav inntekt osv.

Når personer flytter hjemmefra og danner egen husholdning, vil de ofte være enslige. Og svært ofte bor de på hybel eller i en liten leilighet, og boligflaten er nokså liten, tabell 4.4. Blant enslige under 40 år er det vel 60 prosent som bor i leid bolig uten innskudd ("fremleie"), mens de øvrige som regel bor i innskuddsbolig eller tjenestebolig. Det er svært få som er selveiere (tabell 4.2). Boligutgiftene er jevnt over nokså lave. Samlede utgifter til bolig, lys og brensel utgjør gjennomsnittlig knapt 17 prosent av forbruksutgift i alt blant enslige under 40 år.

Et flertall av de unge enslige stifter etter hvert familie og vil dermed inngå i en flerpersonshusholdning. Andre fortsetter å være enslige. Blant enslige i aldersgruppen 40-66 år er det en betydelig andel selveiere, 43 prosent. Om lag 20 prosent bor i leid bolig med innskudd, mens 29 prosent bor i leid bolig uten innskudd. Vi ser altså at blant middelaldrende som har "etablert seg" som enslige, er det en betydelig andel som er selveiere. Gjennomsnittlig boligstørrelse blant enslige i aldersgruppen 40-66 år er 72 m², (mens den er 42 m² blant enslige under 40 år). Den gjennomsnittlige boligutgiften er kr 6 000 pr. år, mot kr 5 600 blant enslige under 40 år. Blant annet fordi aldersgruppen 40-66 år oftere bor i selveid bolig og gjerne har relativt lang botid, vil boligutgiften pr. m² være lavere enn for de yngre.

Vi er ellers klar over at enslige i alderen 40-66 år er en noe inhomogen gruppe. En del har vært gift, og er skilte eller enker og enkemenn, mens andre alltid har vært enslige.

4.8.2. Unge familier

Dette omfatter her alle husholdninger som består av minst to personer og hvor hovedinntekts-taker er under 40 år.

Blant de yngste, med hovedinntektstakeren under 25 år er det 60 prosent som bor i leid bolig uten innskudd, mens bare 12 prosent er selveiere. Det skjer radikale endringer i dette forholdet i løpet av en del år. I aldersgruppen 30-39 år er det 59 prosent selveiere (og i aldersgruppen 40-49 år 77 prosent selveiere).

Samtidig med denne økningen i selveierandelen er det en sterk nedgang i andelen som bor i leid bolig uten innskudd. Når folk etablerer seg "for godt", er det altså ofte i selveid bolig, og for flertallet - på landsbasis - er det i frittliggende enebolig. Den gjennomsnittlige boligstørrelsen pr. husholdning øker parallelt med overgangen til selveid bolig.

Når yngre familier flytter til selveid bolig, er dette gjerne nokså nye boliger. Boligutgiften blir relativt høy for denne gruppen, og vi finner at den er høyest i aldersgruppen 30-39 år. Dette er et rimelig resultat siden visse utgifter, særlig renter på boliglån, vil være nokså høy i den første tiden etter innflyttingen. Dette bidrar også til at utgiftsandelen til boligformål av samlede forbruksutgifter blir relativt høy for denne gruppen.

Tabell 4.9 viser at boligutgiften er særlig høy blant selveiere med kort botid, og blant husholdninger som bor i leide boliger med innskudd. Og mens boligutgiften i selveide boliger avtar etter en del år, fortsetter utgiften å holde seg nokså høy blant leietakere med innskudd.

Det er vanlig at boligutgiftene er høye i Oslo - Bergen - Trondheim, og lave i spredtbygde strøk. Dette gjelder husholdninger på alle stadier i livsløpet. Og forskjellen i boligutgift mellom bostedsstrøkene synes å være særlig stor for selveide boliger, hvor boligutgiften er høy i de tre største byene.

4.8.3. Middelaldrende og eldre

Husholdninger der hovedinntektstaker er i 40-50-årsalderen eller eldre, bor ofte i selveid bolig av bra størrelse, hvor boligutgiftene ikke lenger er altfor høye, bl.a. fordi boliggjelden etter hvert begynner å bli nedbetalt (jfr. kap. 7 om husholdningenes gjeld). Derfor er boligutgiften en noe mindre post på husholdningenes budsjett i disse aldersgruppene.

Blant de eldste er imidlertid boligutgiftene en betydelig post på budsjettet. Dette skyldes at den samlede forbruksutgiften er lav blant pensjonister. Selv om boligutgiftene gjennomsnittlig er lavere enn for noen annen aldersgruppe, er utgiftsandelen til bolig ganske høy.

Den gjennomsnittlige boligen blant husholdninger med hovedinntektstaker på 67 år og over er ganske stor. Regnet pr. person har eldre enslige overlegent størst boligflate. Det kan i denne forbindelse også nevnes at utgiftene til lys og brensel utgjør en langt større del av de samlede forbruksutgiftene enn for de andre gruppene, se vedleggstabellene.

5. BIL OG HYTTE

5.1. Oversikt

Beholdningen av varige forbruksartikler er åpenbart av betydning for husholdningenes materielle velstand. Med varige forbruksvarer tenker man på bl.a. husholdningsmaskiner, privat bil, fjernsynsapparat m.v. Vi skal her nøye oss med å se på bil og fritidshus (hytte).

Tabell 5.1 viser hvordan andelen som eier henholdsvis bil og fritidshus varierer mellom husholdninger som er på forskjellige stadier i livsløpet.

Tabell 5.1. Andel av ulike husholdningstyper som eier bil og fritidshus. 1979. Prosent¹⁾

Husholdningstype	I alt	Eier bil			Eier eller disponerer fritidshus
		Av dette:			
		1 bil	2 biler	3 eller flere biler	
Enslig under 40 år	39	37	2	-	6
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	70	65	5	-	4
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	82	77	4	1	8
" " " , " 30-39 "	87	76	11	-	19
" " " , " 40-49 "	83	70	11	2	29
" " " , " 50-59 "	79	61	16	3	35
" " " , " 60-66 "	67	57	8	1	33
" " " , " 67 år og over	40	38	2	-	21
Enslig, 67 år og over	9	9	-	-	11

1) Tallet på husholdninger står i tabell 2.1.

Andelen av husholdningene som eier bil øker gjennomsnittlig sterkt ved overgang fra unge enslige til unge familier med to eller flere personer. Dette har i stor grad sammenheng med at enslige kvinner ofte ikke har bil. Blant enslige kvinner under 40 år er det 17 prosent som eier bil, mens andelen blant menn i samme aldersgruppe er 62 prosent.

Andelen som eier privat bil, er høyest i aldersgruppen 30-39 år. Deretter avtar andelen som eier bil gradvis, og blant aldersgruppen 60-66 år er det 2/3 av husholdningene som eier bil. Denne forskyvningen kan ha noe å gjøre med endringer i folks preferanser over livsløpet. Det er mulig at litt eldre mennesker ikke verdsetter bilhold like høyt som yngre familier gjør. Husholdningenes inntekt er imidlertid selvsagt også her av interesse, og likedan kjøp av dyre eller billige biler, se avsnitt 5.2.

Privatbilismen kom for alvor her i landet på 60-tallet. Andelen av alle husholdninger som eide bil økte fra 40 prosent i 1967 til 54 prosent i 1973 og 62 prosent i 1979. Når andelen som eier bil avtar en del med økende alder på hovedinntektstaker (fra 40-årsalderen og oppover), skyldes dette delvis også andre forhold enn forskjeller i preferanser mellom aldersgrupper. Vi regner med at mennesker som har kommet litt opp i årene ikke så lett legger om sitt forbruksmønster som de yngre. Blant personer som var i 40-50-årsalderen eller eldre da privatbilismen for alvor kom, var det rimeligvis færre som ble bileiere enn blant de yngste aldersgruppene. (Bilhold krever jo også at man skaffer seg førerkort). Etter hvert som tiden går, vil det bli stadig færre som var relativt eldre mennesker da privatbilismen kom, og dette vil nok bidra til at andelen med bil ikke vil øke like sterkt i årene framover.

Når det gjelder fritidshus, øker andelen som eier dette fram mot 50-60-årsalderen. Hvis vi ser andelen som eier privat bil, som bor i selveid bolig og som eier fritidshus i sammenheng, finner vi at bil er det første godet som unge mennesker anskaffer. Deretter kommer selveid bolig, og enda seinere fritidshus. Blant flere årsaksforhold kan en trolig si at dette i noen grad gjenspeiler folks preferansestruktur over livsløpet.

Når det gjelder særlig fritidshus, spiller vel også arv en viss rolle for hvilke grupper som eier dette. Blant folk i 40-50-årsalderen forekommer det nok relativt ofte at de arver hytte etter foreldrene.

5.2. Bilhold

Vi så i tabell 5.1 at andelen av husholdningene som eier privat bil, varierer mye over livsløpet for husholdningene. Det finnes imidlertid også andre variasjoner over livsløpet når det gjelder bilhold, bl.a. i andelen av husholdningene som har kjøpt ny/brukt bil, tabell 5.2.

Tabell 5.2. Ulike husholdningstyper med bil, etter om de har kjøpt ny/brukt bil. Prosent

	I alt	Ny/brukt bil	
		Ny	Brukt
Alle	100	46	54
Enslig under 40 år	100	23	77
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	100	2	98
" " " , " 25-29 år	100	27	73
" " " , " 30-39 "	100	33	67
" " " , " 40-49 "	100	50	49
" " " , " 50-59 "	100	59	41
" " " , " 60-66 "	100	54	46
" " " , " 67 år og over	100	60	40
Enslige, 67 år og over	100	76	24

Tabellen viser at andelen som har kjøpt ny bil, blant dem som eier bil, øker nokså sterkt med alderen på hovedinntektstakeren i husholdningen. Poenget her er altså at bilen var ny da den ble kjøpt, ikke at den "er ny" på undersøkelsestidspunktet. (For husholdninger med mer enn én bil gjelder opplysningene den bilen de nevnte først, "bil nr. én".)

Blant alle husholdninger sett under ett var det 46 prosent som hadde kjøpt bilen ny, og 54 prosent som hadde kjøpt den brukt. I gruppen under 25 år var det imidlertid bare 2 prosent som hadde kjøpt ny bil, mens det i de eldste gruppene er en stor overvekt av nybilkjøp. Det er vel nærliggende å forklare dette med at de yngre ikke "har råd" til å kjøpe ny bil, samtidig med at de har sterke preferanser for å kunne eie/disponere bil. Husholdninger med noe eldre hovedinntektstakere og som for lengst er ferdig med etableringsfasen, har gjerne en større del av inntekten igjen etter at boligutgifter m.v. er betalt (se tabell 4.15). Blant annet dette kan gjøre det mulig å bruke større beløp på bilkjøp.

En bør også se fordelingen mellom ny og brukt bil i lys av andelen som eier bil (tabell 5.1). Det ser ut til at størstedelen av de nye bilene eies av husholdninger med hovedinntektstaker i alderen 40-66 år.

Den gjennomsnittlige innkjøpsverdien av bilene (bil nr. 1 i husholdningen) er kr 31 400. Dette er altså gjennomsnittlig innkjøpspris når vi ser alle biler under ett, både de som er kjøpt ny og brukt. Vi merker oss at dette var gjennomsnittet for bestanden av biler i 1977-79, og innkjøpene i mange tilfelle ble foretatt flere år før dette. (Innkjøpsverdiene er ikke her omregnet til noe bestemt års priser).

Gjennomsnittsverdien for biler som er kjøpt nye, er kr 43 000, medregnet innregistreringsavgift. Gjennomsnittsverdien på brukte biler er kr 21 400. Det er imidlertid visse forskjeller mellom husholdningstypene, se tabell 5.3. Når vi betrakter alle biler under ett, både de som er kjøpt nye og brukte, ser vi at gjennomsnittsverdien øker etter hvert som det relative innslaget av nye biler øker. For de eldste gruppene er det imidlertid en nedgang i gjennomsnittlig bilverdi til tross for at nybilandelen ifølge tabell 5.2 er økende.

Dersom vi bare ser på biler som er kjøpt nye, er gjennomsnittsverdien høyest blant enslige under 40 år. Deretter følger gruppen 40-49 år. Når det spesielt gjelder de eldste, ser vi at disse gjennomsnittlig kjøper relativt billige biler, selv om de altså oftest er kjøpt nye. Tallene kan imidlertid også være influert av at mange av de eldre trolig har hatt bilen nokså lenge. (De lave utgiftstallene til kjøp av bil siste 12 måneder kan tyde på det - se kap. 6.)

Når det gjelder kjøp av brukt bil, er det de yngste og de eldste bilkjøperne som gjennomsnittlig kjøper de billigste bilene. For aldersgruppene 30-66 år ligger anskaffelsesverdien for brukte biler på ca. 22 000 - 24 000 kroner i gjennomsnitt.

Tabell 5.3. Gjennomsnittlig innkjøpsverdi på nye og brukte biler i ulike husholdningstyper.¹⁾ 1977-79. Kroner

Husholdningstype	Alle	Kjøpt ny	Kjøpt brukt
Alle	31 400	43 000	21 400
Enslig under 40 år	24 700	48 900	17 000
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år .	15 800	:	15 500
" " " , " 25-29 år	24 800	42 900	18 000
" " " , " 30-39 "	30 300	44 200	23 500
" " " , " 40-49 "	35 800	47 000	24 400
" " " , " 50-59 "	35 700	45 200	22 000
" " " , " 60-66 "	34 600	43 800	23 400
" " " , " 67 år og over	27 700	34 900	16 500
Enslige, 67 år og over	23 900	23 900	:

1) Gjelder "bil nr. 1" i husholdningen.

5.3. Fritidshus

Vi så i tabell 5.1 at andelen av husholdningene som eier fritidshus varierer betydelig over livsløpet. Det er imidlertid også klare geografiske forskjeller i andelen som eier fritidshus. Gjennomsnittsandelen som eier fritidshus blant alle husholdninger er 22 prosent. Blant husholdninger som bor i Oslo - Bergen - Trondheim, er andelen 31 prosent, mot 21 prosent i andre tettbygde strøk og 18 prosent i spredtbygde strøk. Tabell 5.4 viser andelen som eier fritidshus blant forskjellige husholdningstyper i ulike bostedsstrøk.

En finner det samme typiske livsløpsmønsteret i alle bostedsstrøkene. Andelen som eier fritidshus er f.eks. høyest i aldersgruppene 40-66 år. Det synes også som at forskjellen mellom aldersgruppene i andelen med fritidshus er størst i Oslo - Bergen - Trondheim, slik at det der er særlig mange blant de middelaldrende som eier fritidshus. Forskjellen mellom aldersgruppene synes å være minst i spredtbygde strøk.

Tabell 5.4. Andel av husholdningene som eier fritidshus i forskjellige husholdningstyper og bostedsstrøk. 1979. Prosent

Husholdningstype	Alle	Bostedsstrøk		
		Oslo - Bergen - Trondheim	Tettbygde strøk utenom Oslo - Bergen - Trondheim	Spredt- bygde strøk
Enslig under 40 år	6	7	5	8
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år ..	4	4	2	11
" " " , " 25-29 år	8	5	8	11
" " " , " 30-39 "	19	24	18	16
" " " , " 40-49 "	29	41	26	27
" " " , " 50-59 "	35	57	34	20
" " " , " 60-66 "	33	51	31	26
" " " , " 67 år og over	21	40	18	18
Enslige, 67 år og over	11	21	7	8

6. FORBRUKSUTGIFTER

6.1. Oversikt

I avsnitt 3.4 viste vi at det er en klar sammenheng mellom yrkesaktiviteten i husholdningen og samlede forbruksutgifter. Dette skyldes naturlig nok at yrkesaktiviteten er viktig for inntektsnivået og at inntektsnivået i sin tur er avgjørende for forbruksutgiftene (se også kapittel 7).

Vi skal i dette kapitlet se på utgiftene til forskjellige vare- og tjenestegrupper blant husholdningstypene, og likedan hvordan de prosentvise andelene av forbruksutgift i alt varierer mellom ulike husholdningstyper. Vi har foran berørt utgifter og utgiftsandeler til bolig og bilhold, men vil nå også se på de andre vare- og tjenestegruppene, tabellene 6.1 og 6.2. (Vedleggstabellene 1 og 2 inneholder en mer detaljert vare- og tjenestegruppering.)

Det er forholdsvis betydelige variasjoner mellom husholdningstypene i sammensetningen av forbruksutgiftene. Unge familier, og unge enslige bruker f.eks. relativt lite på matvarer mens altså matvareandelen er høy blant de eldste. For vare- og tjenestegruppen reiser og transport er det omvendt; de yngre bruker mye og de eldre en relativt liten del av inntekten til dette. Utgiftsgruppen reiser og transport omfatter private transportmidler, bruk av offentlige transportmidler og post- og telekommunikasjoner.

Tabell 6.1. Forbruksutgift pr. husholdning pr. år i forskjellige husholdningstyper, etter vare- og tjenestegruppe. Kroner. 1977-79. 1979-priser

Vare- og tjenestegruppe ¹⁾	Enslig under 40 år	To eller flere personer i husholdningen							Enslig 67 år og over
		Hovedinntektstakers alder							
		Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år	66 år og over	
Forbruksutgift i alt	42 000	64 100	76 700	84 600	93 500	80 400	63 000	41 900	23 700
Matvarer	5 300	10 000	12 500	16 000	18 500	15 600	13 300	11 400	6 000
Drikkevarer og tobakk	2 300	2 500	2 700	3 300	3 300	3 200	2 400	1 600	700
Klær og skotøy	4 200	6 400	6 400	9 100	10 100	8 100	5 600	4 000	2 200
Bolig, lys og brensel	7 100	9 400	12 500	14 600	13 900	11 100	10 200	7 100	5 400
Møbler og husholdningsartikler	2 900	10 400	10 300	8 300	7 700	6 800	5 100	4 200	2 300
Helsepleie	1 300	1 300	1 000	1 100	2 300	1 600	2 100	1 700	600
Reiser og transport	9 600	10 800	15 500	16 600	19 400	18 200	13 400	6 000	2 100
Fritidssysler og utdanning ..	4 400	7 400	10 200	9 400	11 100	9 600	6 500	4 300	2 500
Andre varer og tjenester	5 000	5 900	5 600	6 100	7 100	6 200	4 400	1 800	1 900
Personer pr. husholdning	1,00	2,56	3,12	3,90	4,21	3,29	2,55	2,27	1,00
Av dette: barn under 16 år .	-	0,59	1,14	1,81	1,41	0,41	0,09	0,02	-
Tallet på husholdninger	111	82	301	629	508	586	368	385	256

1) Vedleggstabellene 1 og 2 inneholder en mer detaljert vare- og tjenestegruppering.

Tabell 6.2. Utgiftsandeler i forskjellige husholdningstyper, etter vare- og tjenestegruppe. Prosent

Vare- og tjenestegruppe ¹⁾	Enslig under 40 år	To eller flere personer i husholdningen							Enslig 67 år og over
		Hovedinntektstakers alder							
		Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år	67 år og over	
Forbruksutgift i alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Matvarer	12,5	15,6	16,3	18,9	19,8	19,4	21,1	27,1	25,5
Drikkevarer og tobakk	5,5	3,9	3,5	3,9	3,5	4,0	3,8	3,8	2,8
Klær og skotøy	10,0	10,0	8,3	10,8	10,8	10,1	8,9	9,5	9,3
Bolig, lys og brensel	16,9	14,7	16,3	17,3	14,9	13,8	16,2	16,9	22,6
Møbler og husholdningsartikler	6,9	16,2	13,4	9,8	8,2	8,5	8,1	10,0	9,8
Helsepleie	3,1	2,0	1,3	1,3	2,5	2,0	3,3	4,0	2,5
Reiser og transport	22,9	16,9	20,2	19,6	20,7	22,6	21,3	14,3	9,1
Fritidssysler og utdanning ..	10,5	11,5	13,3	11,1	11,9	11,9	10,3	10,2	10,5
Andre varer og tjenester	11,9	9,2	7,3	7,2	7,6	7,7	7,0	4,3	7,9

1) Vedleggstabell 1 og 2 inneholder en mer detaljert vare- og tjenestegruppering.

6.2. Næringsmidler m.v.

Vi skal her se på utgiftene til matvarer, drikkevarer og tobakk og utgifter på restaurant, kafé, kantine m.v. Matvareutgiftene omfatter det husholdningene kjøper inn og tilbereder selv. Drikkevareutgiftene består av utgifter til leskedrikk (kullsyreholdig) og til øl, vin og brennevin. Melk, kaffe, te og fruktdrikker er imidlertid gruppert sammen med matvarene.

Tabell 6.3 viser forbruksutgift i alt pr. person (voksne og barn) og til matvarer, drikkevarer og tobakk og utgift på kafé, restaurant m.v. Før vi kommenterer resultatene, er det grunn til å si litt om påliteligheten i tallene. Vi regner med at forbruksundersøkelsene gir nokså pålitelige oppgaver over matvareforbruket. Når det derimot gjelder drikkevarer og tobakk tyder annen statistikk (som bygger på produksjons- og omsetningstall) på at forbruksundersøkelsene viser mye lavere utgifter enn den faktiske omsetningen av disse varene. Det samme gjelder husholdningenes utgifter på kafé,

restaurant m.v. Materialet fra husholdningsregnskapene viser således mye lavere utgifter enn omsetningsnivået ved spisestedene.

Tabell 6.3. Forbruksutgift pr. person pr. år og utgiftsandeler til næringsmidler m.v. i ulike husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser¹⁾.

Husholdningstype	Forbruks- utgift i alt. Kr	Vare- og tjenestegruppe					
		Matvarer		Drikkevarer og tobakk		Restaurant, kafé, kantine m.v.	
		Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent
Enslig under 40 år	42 000	5 300	12,5	2 300	5,5	3 000	7,1
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	25 000	3 900	15,6	1 000	3,9	1 000	4,1
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	24 600	4 000	16,3	900	3,5	700	2,9
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	21 700	4 100	18,9	800	3,9	500	2,3
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	22 200	4 400	19,8	800	3,5	500	2,1
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	24 400	4 700	19,4	1 000	4,0	600	2,6
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	24 700	5 200	21,1	900	3,8	600	2,3
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	18 500	5 000	27,1	700	3,8	200	0,9
Enslige, 67 år og over	23 700	6 000	25,5	700	2,8	500	2,0

1) Tallet på husholdninger og antall personer pr. husholdning står i tabell 6.1.

Selv om nivået for bl.a. utgifter til drikkevarer og restaurantbesøk er vesentlig for lave, mener vi at oppgavene gir et noenlunde brukbart grunnlag for å sammenlikne grupper av husholdninger. Vi antar da at husholdninger med relativt høye utgifter ifølge forbruksundersøkelsene i virkeligheten også har høye utgifter.

Tabell 6.3 tyder på at matvareutgiftene pr. person er lavest blant familier der hovedinntektstakeren er under 40 år. Dette kan ha sammenheng med at det er mange mindreårige barn i disse gruppene, og at vi her ikke skiller mellom voksne og barn når vi beregner utgift pr. person.

Det kan virke litt overraskende at enslige på 67 år og over, hvor det for øvrig er en stor overvekt av kvinner, har større matvareutgifter enn enslige under 40 år, som er likt fordelt på kvinner og menn. Vi ser imidlertid at de unge enslige har mange ganger så høye utgifter på spisesteder som de eldre. Hvis vi legger sammen utgifter til matvarer, leskedrikk (men ikke øl, vin og brennevin) og utgifter på spisesteder, blir gjennomsnittlig årlig beløp henholdsvis 8 500 og 6 600 kroner pr. år for unge og eldre enslige. Forbruksundersøkelsen viser ellers at unge og eldre enslige bruker henholdsvis 600 og 100 kroner pr. år til øl og 600 og 300 kroner til vin og brennevin. Disse tallene indikerer nok noe vesentlig om forskjeller mellom grupper, selv om vi vet at gjennomsnittsnivået generelt er målt for lavt.

Utgiftene til øl er gjennomsnittlig høyere blant enslige under 40 år enn blant noen annen gruppe, regnet pr. husholdning (og selvsagt også regnet pr. person). Det samme gjelder utgifter på kafé, restaurant m.v. Regnet pr. person er også utgiftene til vin og brennevin klart høyere blant enslige under 40 enn for andre grupper.

Blant husholdninger med hovedinntektstaker på 67 år og over, er matvarenes andel av forbruksutgift i alt påfallende høy, med 27,1 og 25,5 prosent blant henholdsvis flerpersonghusholdninger og enslige. Selv om matvareutgiften pr. person er lavere blant flerpersonghusholdninger enn for enslige, er forskjellen i forbruksutgift i alt pr. person relativt enda større. Dette siste har rimeligvis sammenheng med inntektsforholdene. Pensjonsinntekten for ektepar er som regel så langt nær dobbelt så høy som for enslige.

Også blant yngre og middelaldrende familier er det en del variasjoner i utgiftsandelen til matvarer. Matvareandelen øker sterkest fram mot aldersgruppen 30-39 år, hvor barnetallet pr. husholdning er størst. Det foregår imidlertid stort sett en viss økning i matvareutgift pr. person, og i utgiftsandelen til matvarer, helt til pensjonsalderen. Denne økningen lar seg heller ikke skikkelig forklare med endringene i utgiftene til drikkevarer og utgifter på spisesteder. Det er imidlertid mulig at generasjonene prioriterer litt forskjellig når det gjelder matvarer, slik at de eldre verdsetter matvarene høyere i forhold til andre goder enn yngre mennesker gjør. Det kan i denne forbindelse nevnes at forbruksundersøkelsene viser at matvareforbruket i faste priser pr. person nesten ikke har endret seg fra 1958 til 1977-79.

Tabell 6.3 viser altså at utgiftsandelene til matvarer såvel som drikkevarer og tobakk og kafé og restaurantbesøk varierer meget sterkt mellom husholdningstypene. Dersom vi slår sammen alle disse utgiftene til en samlestpost som vi kanskje kunne kalle "nærings- og nytelsesmidler", vil vi finne at utgiftsandelene varierer mindre mellom husholdningstypene. Vi finner imidlertid fortsatt at utgiftsandelen blir høyest blant pensjonistene med over 30 prosent mot 23-24 prosent blant unge familier.

6.3. Bolig og husholdningsartikler

Vi har i avsnittene 4.5 - 4.7 behandlet boligutgifter for forskjellige husholdningstyper. Foruten boligutgiftene skal vi her se på utgifter til lys og brensel og til møbler og husholdningsartikler.

For alle husholdninger under ett finner vi følgende gjennomsnittsutgifter og utgiftsandeler (1977-79).

	<u>Utgift</u> Kroner	<u>Utgiftsandel</u> Prosent
Bolig	7 800	12,2
Lys og brensel	2 700	4,2
Møbler og husholdningsartikler	6 100	9,5

Det er imidlertid betydelige variasjoner i utgifter og utgiftsandeler mellom husholdningstypene, tabell 6.4. Når det gjelder nærmere omtale av spesielt boligutgiftene, viser vi til avsnittene 4.5 - 4.7.

Tabellen viser at utgiftene til lys og brensel er relativt høye blant eldre husholdninger, dvs. at disse utgiftene tar en større del av de samlede utgiftene for de eldre enn for de yngre husholdningene. Dette har bl.a. sammenheng med at brenselutgifter ikke avtar etter hvert som husholdningen har bodd stadig lengre i boligen, slik vi fant at boligutgiftene gjør. Når inntekten for manges vedkommende faller ved overgang til pensjonisttilværelsen; mens brenselutgiftene fortsatt er nokså høye, er det naturlig at denne utgiftsandelen stiger. Regnet i budsjettandel bruker enslige pensjonister 8,2 prosent av samlet forbruksutgift på lys og brensel. Denne prosenten er mer enn dobbelt så høy som for familier med hovedinntektstaker i 30-40-årene.

En kan også spekulere over om det forhold at eldre personer gjerne bor i eldre boliger, bidrar til høye brenselutgifter. Dersom vi beregner utgift pr. m² boligflate til lys og brensel (se f.eks. tabell 4.1), finner vi imidlertid ikke spesielt høye utgifter blant de eldre. Utgiftene pr. m² er høyere blant aldersgruppene 25-60 år. En bør da også huske at elektrisitet ikke bare nyttes til romoppvarming, men også til oppvarming av vann, til matlaging og til forskjellige husholdningsmaskiner. Beholdningen av elektrisk drevne husholdningsmaskiner vil derfor trolig påvirke strømforbruket.

Utgiftene til møbler og husholdningsartikler omfatter foruten møbler også golvtepper og løpere, utstyrsvarer, kjøkkenmaskiner, dekketøy og kjøkkenutstyr. I tillegg kommer diverse husholdningsvarer som vaskemidler og andre daglige forbruksartikler (unntatt mat- og drikkevarer). Leid hjelp i hjemmet inngår også, men dette er gjennomsnittlig en relativt liten post.

Tabell 6.4. Forbruksutgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til bolig, lys og brensel og husholdningsartikler i ulike husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser¹⁾

Husholdningstype	Utgift i alt. Kr	Vare- og tjenestegruppe					
		Bolig		Lys og brensel		Møbler og husholdningsartikler	
		Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent
Enslig under 40 år	42 000	5 600	13,4	1 400	3,4	2 900	6,9
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	64 100	7 600	11,8	1 800	2,8	10 400	16,2
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	76 700	10 000	13,0	2 500	3,3	10 300	13,4
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	84 600	11 500	13,7	3 000	3,6	8 300	9,8
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	93 500	10 500	11,2	3 400	3,7	7 700	8,2
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	80 400	8 000	9,9	3 200	3,9	6 800	8,5
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	63 000	7 300	11,6	2 900	4,6	5 100	8,1
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	41 900	4 600	10,6	2 500	6,0	4 200	10,0
Enslige, 67 år og over	23 700	3 400	14,4	1 900	8,2	2 300	9,8

1) Tallet på husholdninger og antall personer pr. husholdning står i tabell 6.1.

Utgiftene til møbler og husholdningsartikler er høyest blant de yngste familiene, som ofte er nokså nyetablerte. Det viser seg at dette skyldes at de har høye utgifter både til møbler, tekstiler og utstyrsvarer og husholdningsmaskiner, se vedleggstabellene. Og utgiftsandelen til møbler og husholdningsartikler er hele 16,2 prosent av samlet forbruksutgift for aldersgruppen under 25 år.

6.4. Reiser og transport

Vi har i kapittel 5 sett på bl.a. andeler av husholdninger som har bil, kjøp av ny eller brukt bil og anskaffelsesverdi på bilen. Vi skal her studere de årlige utgiftene, hvor bilhold er de overlegent viktigste med ca. 95 prosent av utgiftene til private transportmidler. Videre skal vi se på utgifter ved bruk av offentlige transportmidler og til telekommunikasjon og post, og utgifter til forbindelse med selskapsreiser ("pakketurer").

Forbruksundersøkelsene gir generelt ikke muligheter for å skille mellom utgifter til forskjellige reiseformål, som reiser til og fra arbeidssted, feriereiser og andre turer. (Utgifter til reiser i arbeidet er for øvrig ikke tatt med.) Vi får registrert f.eks. utgifter til bensin, men har ellers ingen informasjon om i hvilken sammenheng bensinen brukes, bortsett fra at den i prinsippet skal tas med bare hvis den er til privat forbruk, men ikke f.eks. til næringsdrift.

Gjennomsnittlig utgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandelen for alle husholdninger er:

	Utgift Kroner	Utgiftsandel Prosent
Private transportmidler	9 900	15,5
Bruk av offentlige transportmidler	1 800	2,8
Porto, telefon, telegram	1 000	1,6
Selskapsreiser	800	1,2

Vi ser at utgifter til private transportmidler er en dominerende post under reiseutgifter. Det skal også nevnes at drift og vedlikehold av transportmidlene utgjør gjennomsnittlig større beløp enn kjøp, med ca. 58 prosent mot 42 prosent for kjøp (se vedleggstabellene).

Tabell 6.5 viser store variasjoner i utgiftene til private transportmidler over livsløpet. Gjennomsnittsutgiften er særlig lav blant de eldre, hvor andelen som eier bil er nokså lav, se tabell 5.1. En sammenlikning med nevnte tabell viser naturlig nok at utgiftene til private transportmidler er høy i grupper hvor andelen med bil er stor. Det kan ellers nevnes at utgifter til anskaffelse av bil er lav sammenliknet med driftsutgiftene for familier med hovedinntektstaker under 25 år. Dette har trolig bl.a. sammenheng med at bare 2 prosent av bileierne i denne gruppen har kjøpt bilen ny, tabell 5.2. Forøvrig er det liten forskyvning mellom anskaffelsesutgifter og driftsutgifter over livsløpet. Dette skyldes vel bl.a. at bil er et gode som gjerne skiftes ut relativt hyppig.

Tabell 6.5. Forbruksutgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til reiser og transport i ulike husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser¹⁾

Husholdningstype	Utgift i alt. Kr	Vare- og tjenestegruppe							
		Private transportmidler		Bruk av offentlige transportmidler		Porto, telefon, telegram		Selskapsreiser	
		Utgift. Kr	Utgiftsandel. Prosent	Utgift. Kr	Utgiftsandel. Prosent	Utgift. Kr	Utgiftsandel. Prosent	Utgift. Kr	Utgiftsandel. Prosent
Enslig under 40 år ...	42 000	7 300	17,3	1 700	4,0	600	1,5	1 000	2,4
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	64 100	8 900	13,9	1 600	2,4	300	0,4	600	0,9
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	76 700	13 200	17,2	1 800	2,4	500	0,6	700	0,9
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	84 600	13 400	15,9	2 100	2,5	1 100	1,3	700	0,8
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	93 500	16 200	17,3	2 100	2,3	1 200	1,2	1 000	1,0
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	80 400	14 600	18,1	2 500	3,2	1 100	1,4	1 000	1,2
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	63 000	10 300	16,3	1 900	3,1	1 200	1,9	1 100	1,7
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	41 900	4 000	9,5	1 000	2,3	1 000	2,5	400	0,9
Enslige, 67 år og over	23 700	400	1,6	500	1,9	1 300	5,6	600	2,6

1) Tallet på husholdninger og personer pr. husholdning står i tabell 6.1.

Utgiftene pr. husholdning til bruk av offentlig transportmiddel varierer ikke på svært mye mellom arbeidsgruppene, bortsett fra for de aller eldste. Regnet pr. person er det de unge enslige som har de desidert høyeste reiseutgiftene til offentlig transportmiddel. Det er ellers påfallende lave utgifter for eldre enslige, og utgiftene utgjør også en relativt liten andel av samlet utgift.

Når det gjelder utgifter til porto, telefon og telegrammer, er telefonutgiftene den dominerende posten. Tabell 6.5 viser at yngre familier har lave utgifter. Dette har rimeligvis sammenheng med at mange ennå ikke har telefon. Blant de middelaldrende og eldre er det liten variasjon i utgifter mellom gruppene. Vi ser også at denne utgiftsposten tar en betydelig andel av utgiftsbudsjettet fra eldre enslige. Telefonutgiftene er delvis faste utgifter, i den forstand at det påløper visse utgifter såfremt man har telefon. Ved overgang fra å være yrkesaktiv til f.eks. enslig pensjonist - med redusert inntekt - vil telefonutgiftene ta en større andel av det samlede utgiftsbudsjettet. Eventuelle endringer i utgiftssatsene for å ha og bruke telefon vil derfor trolig gjøre størst utslag for pensjonister.

I forbruksundersøkelsene blir husholdningene intervjuet om utgifter til selskapsreiser ("pakketurer") i løpet av en 12-månedersperiode. 1/6 av alle husholdninger hadde hatt slike utgifter. Av utgiftene gjaldt ca. 94 prosent utenlandske reiser, og ca. 6 prosent reiser i Norge.

Tabell 6.5 viser utgift pr. husholdning. Dersom vi ser på utgift pr. person, er det de enslige som har størst utgifter, særlig yngre enslige. De enslige er også de gruppene som bruker størst andel av forbruksutgift i alt på selskapsreiser.

Når vi ser alle reiseutgifter under ett, bruk av private transportmidler, offentlige transportmidler og selskapsreiser, er hovedinntrykket at eldre mennesker reiser forholdsvis lite. Blant enslige på 67 år og over er disse utgiftene til sammen således ikke stort større enn utgiftene til telefon m.v. Men først og fremst er utgiftene til private transportmidler lave blant de eldre.

6.5. Fritidssystemer

Dette omfatter utgifter til fritidsutstyr, som fjernsynsapparat, radio, fotoutstyr, sportsutstyr osv. Videre omfatter det offentlige forestillinger og bøker, aviser og blader. Gjennomsnittlig årlig utgift for alle husholdninger - og utgiftsandeler er:

	<u>Utgift</u> Kroner	<u>Utgiftsandel</u> Prosent
Fritidsutstyr	3 900	6,0
Offentlige forestillinger	1 800	2,8
Bøker, aviser, blader	1 400	2,2

Det er imidlertid klart at disse postene på langt nær omfatter alle utgifter som har med folks fritidsaktiviteter å gjøre. En rekke forhold som fritidshus, restaurantbesøk m.v. og privat bilhold og reiser er behandlet foran. En del andre utgifter som kjøp av visse klær og skotøy har også sammenheng med fritidsgjøremål, se ellers avsnitt 6.6.

Tabell 6.6 viser utgifter og utgiftsandeler til fritidsutstyr, offentlige forestillinger og bøker, aviser og blader.

Tabell 6.6. Forbruksutgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til fritidssystemer i ulike husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser

Husholdningstype	Utgift i alt. Kr	Vare- og tjenestegruppe					
		Fritidsutstyr		Offentlige forestillinger		Bøker, aviser, blader	
		Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent
Enslig under 40 år	42 000	2 200	5,2	1 100	2,7	1 100	2,6
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	64 100	3 900	6,1	1 400	2,1	2 100	3,2
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	76 700	6 300	8,2	1 700	2,2	1 700	2,2
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	84 600	5 500	6,5	2 000	2,3	1 800	2,1
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	93 500	5 800	6,2	3 000	3,2	1 800	1,9
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	80 400	5 000	6,2	2 400	3,0	1 900	2,4
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	63 000	3 100	4,9	1 900	2,9	1 300	2,1
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	41 900	2 200	2,8	1 200	2,8	900	2,1
Enslige, 67 år og over	23 700	800	3,4	900	3,6	800	3,4

Utgiftene til fritidsutstyr er både absolutt og relativt størst blant husholdninger med hovedinntektstaker i aldersgruppene 25-60 år. I disse aldersgruppene er det ofte barn eller ungdom blant husholdningsmedlemmene, noe som trolig påvirker innkjøpene. Blant husholdninger med hovedinntektstaker på 67 år og over er utgiftene til fritidsutstyr absolutt og relativt lave. Dette kan nok skyldes flere forhold. Foruten at disse gruppene jevnt over har lavt totalforbruk, er vel artikler som foto-utstyr og sportsutstyr av mindre interesse for disse aldersgruppene.

Utgiftene til offentlige forestillinger varierer mindre over livsløpet enn utgiftene til fritidsutstyr. Offentlige forestillinger omfatter her nokså forskjellige poster. Kino- og teaterbesøk utgjør tilsammen bare ca. 120 kroner av gjennomsnittlig 1 800 kroner (ca. 7 prosent). Resten er andre forestillinger (bl.a. idrettsarrangementer, fester) med 19 prosent, fjernsynslisens 23 prosent, lotteri, tipping og andre spilleutgifter 32 prosent, fremkalling av film og hobbykursavgifter 20 prosent.

Selv om utgiftsandelen for disse varegruppene samlet ikke varierer mye, er det svært store forskjeller i fordelingen mellom disse utgiftspostene. Målt i absolutte beløp varierer utgiftene til radio-/fjernsynslisens svært lite mellom husholdningstypene. Blant aldersgruppene på 67 år og over (enslige og andre) utgjør lisensen en stor andel av utgifter i alt til offentlige forestillinger m.v., med hele 56 prosent, i gjennomsnitt. Denne såkalte faste utgiften er derfor trolig nokså følbare for denne aldersgruppen.

Utgiftene til bøker, aviser og blader utgjør ca. 2-3 prosent av forbruksutgift i alt for alle husholdningstypene, uten noen fremtredende systematisk variasjon i utgiftsandelene.

6.6. Klær og skotøy

Denne posten omfatter bekledningsartikler, tøy og garn og skotøy og skoreparasjoner, med følgende gjennomsnittlig årlig utgift og utgiftsandel:

	<u>Utgift</u> Kroner	<u>Utgiftsandel</u> Prosent
Bekledningsartikler	4 700	7,3
Tøy og garn	500	0,8
Skotøy og skoreparasjoner	1 200	1,9

Tabell 6.7 viser tilsvarende tall for de forskjellige husholdningstypene.

Tabell 6.7. Forbruksutgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandel til klær og skotøy i ulike husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser¹⁾

Husholdningstype	Utgift i alt. Kr	Vare- og tjenestegruppe					
		Beklednings- artikler		Tøy og garn		Skotøy og skoreparasjoner	
		Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent
Enslig under 40 år	42 000	3 100	7,4	300	0,7	800	1,9
Minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år	64 100	4 700	7,4	400	0,7	1 300	2,0
Minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år	76 700	4 800	6,3	600	0,8	1 000	1,3
Minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år	84 600	6 700	8,0	600	0,7	1 700	2,0
Minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år	93 500	7 200	7,7	800	0,8	2 100	2,2
Minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år	80 400	5 900	7,4	500	0,6	1 700	2,1
Minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år	63 000	4 100	6,5	500	0,8	1 000	1,6
Minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over	41 900	3 000	7,0	400	0,9	700	1,6
Enslige, 67 år og over	23 700	1 600	6,9	300	1,1	300	1,3

1) Tallet på husholdninger og personer pr. husholdning står i tabell 6.1.

Av tabellen går det fram at det er nokså små variasjoner i budsjettandelene til bekledningsartikler mellom husholdningstypene, altså at andelen av samlet forbruksutgift er nokså konstant. Regnet pr. person finner vi også at utgiftene varierer nokså lite, fra 1 300 til 1 800 kroner pr. år. Med ett unntak, og det er enslige under 40, med kr 3 100. Her er det ellers stor forskjell mellom kvinner og menn, med 5 700 kroner i gjennomsnitt for kvinner og 2 400 for menn. Se ellers kap. 6.8.

6.7. Endringer i forbruksmønstret over livsløpet

Vi skal her slå sammen forbruksutgiftene i tre hovedgrupper av varer og tjenester, og se litt på forskyvningene mellom utgiftsgruppene over livsløpet for husholdningene.

Vi danner følgende grupper:

1. Dagligvarer og boutgifter, som omfatter matvarer, bolig, lys og brensel og div. husholdningsartikler som vaskemidler, utgifter til telefon, aviser, blader
2. Varige forbruksvarer og bilhold. Dette omfatter varige forbruksvarer som husholdningsmaskiner og husholdningsutstyr, anskaffelse og drift av private transportmidler og anskaffelse og drift av fritidsutstyr som TV, sportsutstyr m.v. Drift omfatter også reparasjoner
3. Personlige utgifter, som omfatter drikkevarer og tobakk, klær og skotøy, reiser med offentlig transportmiddel, besøk på offentlige forestillinger, personlig hygiene, besøk på kafé og restaurant, pakketurer, hotellopphold

(Se ellers fotnote til tabell 6.8.)

Det kan sies at en slik grov inndeling av utgiftene i tre grupper delvis er lite nyansert. Det er ofte ikke opplagt i hvilken av de tre kategoriene én eller annen bestemt utgift bør grupperes. Det kan f.eks. ofte være tvil om en vare bør betraktes som en personlig utgift eller en vanlig forbruksvare.

Tross dette mener vi at disse tre hovedgruppene i det store og hele representerer vesensforskjellige utgiftskategorier. I tabell 6.8 og figur 6.1 viser vi hvordan utgiftsnivå og utgiftsandeler varierer over livsløpet.

Figuren viser at dagligvarer og boutgifter gjennomsnittlig har den største budsjettandelen blant alle husholdningstypene. Andelen endrer seg imidlertid nokså sterkt over livsløpet. Blant unge enslige utgjør denne utgiftsgruppen bare litt over en tredjedel av alle utgifter. Vi ser også at de personlige utgiftene representerer nesten like store beløp, mens altså varige forbruksvarer og bilhold tar noe under 30 prosent av samlede forbruksutgiftene blant unge enslige.

Dagligvarer og boutgifter m.v. får en økende andel av budsjettet utover i livsløpet, og særlig er dette et fremtredende trekk blant de eldste gruppene. Det ser ikke ut til at boutgiftsnivået blant unge nyetablerte familier er så høyt at utgiftsandelen til dagligvarer og bolig m.v. øker særlig sterkt ved overgang fra enslig til husholdning med to eller flere personer. Dette er imidlertid gjennomsnittstall, og det vil være mange og store avvik fra gjennomsnittsmønstret. Den virkelige store økningen i denne andelen kommer for pensjonistene. Der er både boutgiftene og matvareutgiftene relativt store poster på budsjettet.

Utgiftene til varige forbruksvarer m.v. øker som vi ser fra overgang fra enslig til husholdning med to eller flere personer. Dette har i stor grad sammenheng med etableringsutgifter. Blant de eldste er disse utgiftene både absolutt og relativt meget lave. Dette skyldes særlig at utgifter til private transportmidler både absolutt og relativt faller sterkt.

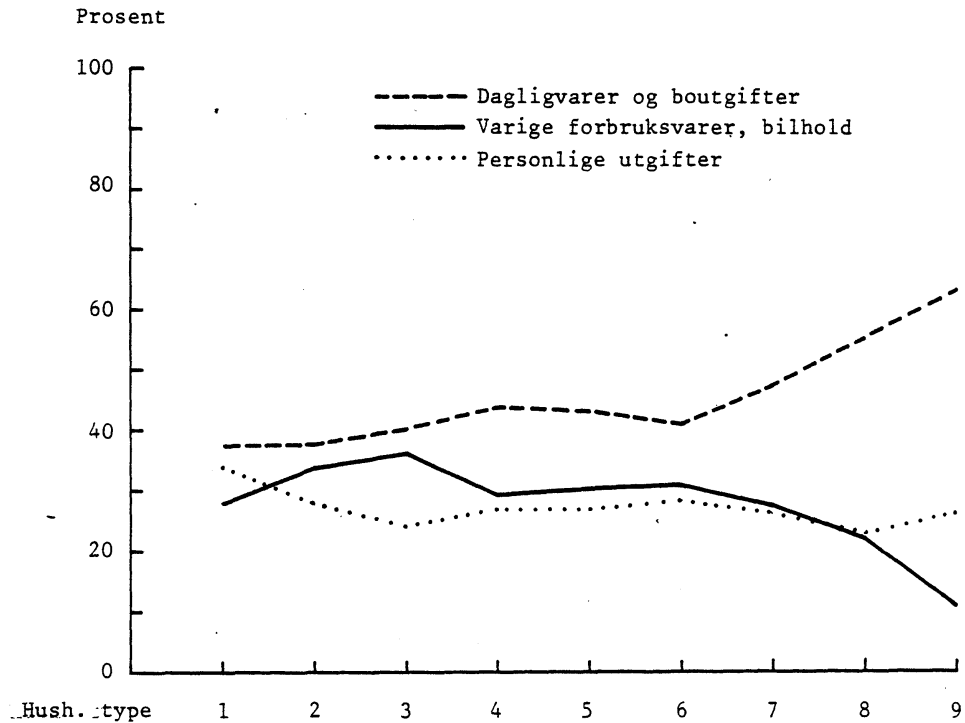
Det som vi har kalt personlige utgifter, er relativt høyest blant unge enslige. Det er ellers mindre forskjeller i budsjettandelene mellom de andre husholdningstypene.

Tabell 6.8. Forbruksutgift pr. husholdning pr. år og utgiftsandeler til tre hovedgrupper av varer og tjenester for ulike husholdningstyper. 1977-79. 1979-priser¹⁾

Husholdningstype	Forbruk i alt		Forbruksgruppe ²⁾					
			Dagligvarer og boughtgifter		Varige forbruks- varer, bilhold		Personlige utgifter	
	Utgift. Kr.	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent	Utgift. Kr	Utgifts- andel. Prosent
Enslig under 40 år	42 000	100,0	15 900	37,9	11 800	28,1	14 300	34,0
Minst to personer, hovedinn- tektstaker under 25 år	64 100	100,0	24 600	38,3	21 800	34,0	17 800	27,7
Minst to personer, hovedinn- tektstaker 25-29 år	76 700	100,0	31 000	40,4	27 500	35,9	18 200	23,7
Minst to personer, hovedinn- tektstaker 30-39 år	84 600	100,0	37 200	43,9	24 900	29,4	22 600	26,7
Minst to personer, hovedinn- tektstaker 40-49 år	93 500	100,0	39 900	42,7	28 000	29,9	25 600	27,4
Minst to personer, hovedinn- tektstaker 50-59 år	80 400	100,0	32 900	41,0	25 000	31,1	22 400	27,9
Minst to personer, hovedinn- tektstaker 60-66 år	63 000	100,0	29 700	47,1	17 200	27,3	16 200	25,7
Minst to personer, hovedinn- tektstaker 67 år og over	41 900	100,0	23 000	55,0	9 200	22,0	9 600	23,0
Enslige, 67 år og over	23 700	100,0	14 900	62,6	2 700	11,3	6 200	26,1

1) Tallet på husholdninger og personer pr. husholdning står i tabell 6.1. 2) Se vedleggstabell. Dagligvarer og boughtgifter omfatter gruppene 0, 3, 45, 46, 64, 51, 73, 74. Varige forbruksvarer, bilhold omfatter 41, 42, 43, 44, 61, 62, 71. Personlige utgifter omfatter 1, 2, 63, 72, 8.

Figur 6.1. Utgiftsandeler til tre hovedgrupper av varer og tjenester i ulike hus- holdningstyper. 1977-79

Hush.-type 1 betegner enslige under 40 år
 " " 2 betegner minst to personer, hovedinntektstaker under 25 år
 " " 3 betegner minst to personer, hovedinntektstaker 25-29 år
 " " 4 betegner minst to personer, hovedinntektstaker 30-39 år
 " " 5 betegner minst to personer, hovedinntektstaker 40-49 år
 " " 6 betegner minst to personer, hovedinntektstaker 50-59 år
 " " 7 betegner minst to personer, hovedinntektstaker 60-66 år
 " " 8 betegner minst to personer, hovedinntektstaker 67 år og over
 " " 9 betegner enslige, 67 år og over

6.8. Kvinners og menns utgifter

I forbruksundersøkelsene kartlegger vi stort sett bare utgiftene for hele husholdninger, ikke i særlig grad forbruket for de enkelte personene i husholdningene. Vi får på denne måten ingen fullgod statistikk over forbruket blant grupper av personer, f.eks. barns forbruk sammenliknet med de voksnes eller kvinners forbruk kontra menns forbruk.

Det er imidlertid en god del husholdninger som består av bare én person - en kvinne eller en mann. For disse énpersonhusholdningene kan det ha interesse å skille mellom kvinners og menns utgifter.

Vi foretar en inndeling i tre aldersgrupper, under 40 år (unge), gruppen 40-66 år (middelaldrende) og 67 år og over (eldre personer). Tabell 6.9 viser forbruksutgift i alt og fordelingen på 9 vare- og tjenestegrupper.

Tabell 6.9. Forbruksutgifter pr. år for enslige menn og kvinner i forskjellige aldersgrupper (énpersonhusholdninger). Kroner. 1977-79. 1979-priser

Vare- og tjenestegruppe	Under 40 år		40-66 år		67 år og over	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Forbruksutgift i alt	45 800	38 600	34 700	32 500	22 400	24 200
Matvarer	5 300	5 300	6 700	6 300	5 900	6 100
Drikkevarer og tobakk	2 900	1 800	2 400	600	1 200	400
Klær og skotøy	2 400	5 700	1 500	3 800	1 600	2 400
Bolig, lys og brensel	7 500	6 700	7 800	8 100	4 400	5 700
Møbler og husholdningsartikler	2 800	3 000	3 800	3 200	1 800	2 500
Helsepleie	700	1 800	600	800	100	800
Reiser og transport	13 400	6 200	6 300	4 100	2 400	2 100
Fritidssysler og utdanning	5 300	3 700	2 500	3 000	2 200	2 600
Andre varer og tjenester	5 700	4 400	3 200	2 700	2 800	1 500

Gruppen under 40 år har høyest forbruksutgift, og menns utgifter er noe høyere enn kvinners. Dette skyldes rimeligvis inntektsforskjeller.

Når det gjelder utgifter til matvarer, er det liten eller ingen forskjell mellom kvinner og menn. Utgiftene er imidlertid høyere blant middelaldrende og eldre personer enn blant yngre. Dette kan ha sammenheng med utgifter på spisesteder, se nedenfor.

Menn har gjennomsnittlig langt høyere utgifter enn kvinner til drikkevarer og tobakk, med 3-4 ganger så store beløp i alle aldersgrupper (tabell 6.9). Det kan nevnes at dette vesentlig skyldes forskjeller i utgiftene til drikkevarer, mens det er mindre forskjeller i utgiftene til tobakk. Blant aldersgruppen 40-66 år og 67 år og over er imidlertid menns utgifter til tobakk også noe høyere enn kvinnes.

Når det gjelder utgifter til klær og skotøy, har kvinner langt høyere utgifter enn menn, og dette gjelder alle aldersgrupper. Videre har yngre personer stort sett høyere utgifter enn de middelaldrende og eldre. Utgiftene til klær og skotøy er spesielt høy blant unge kvinner, med over dobbelt så stort beløp som menn i samme aldersgruppe.

Når det gjelder reiser og transport, har derimot menn høyere utgifter enn kvinner. Forskjellen skyldes vesentlig at menn har langt høyere utgifter til private transportmidler, og forskjellen er særlig stor i den yngste aldersgruppen. I kap. 5.1 fant vi at 62 prosent av mennene under 40 år eier bil, mens dette bare gjelder 17 prosent av kvinnene.

Andre varer og tjenester omfatter bl.a. utgifter på kaféer, restauranter m.v. Utgiftsbeløpene er:

	Under 40 år	40-66 år	67 år og over
Menn	Kr 4 200	Kr 1 200	Kr 1 100
Kvinner	" 1 900	" 400	" 200

Utgiftsbeløpet er altså sterkt avhengig av både alder og kjønn.

7. INNTEKT, FORMUE OG GJELD

7.1. Oversikt

Opplysningene om inntekt, formue og gjeld i dette kapitlet er hentet fra inntekts- og formuesundersøkelsen 1979. Inntekts- og formuesundersøkelsen bygger for det meste på opplysninger fra selvangivelsene.

Inntekts- og formuesundersøkelsen 1979 omfattet delvis de samme husholdningene som forbruksundersøkelsen av samme år. Av de 1 469 husholdningene som deltok i forbruksundersøkelsen, fikk vi inn inntekts- og formuesdata fra 1 443 husholdninger. Dette kapitlet er basert på data om disse 1 443 husholdningene.

Den gjennomsnittlige bruttoinntekten ifølge selvangivelsene var kr 101 900. En del av fradragene på selvangivelsen er nærmest "tvungne" utbetalinger til formål som ikke blir definert som privat forbruk. Dette gjelder premie/tilskudd til pensjonsordninger og fagforeningskontingent, utbetaling til kårytelser, underskudd i næring/fast eiendom, utbetaling til pliktig underholdsbidrag, gjeldsrenter og underskudd i boligselskap. Når det gjelder gjeldsrenter er det gjort unntak for renter på lån til bolig og fritidshus. Disse rentebeløpene inngår i forbruksutgiftsbegrepet, som en del av boligutgiften. For å oppnå en best mulig sammenlikning av forbruksdisponibel inntekt og forbruksutgift, inngår disse renteutgiftene i den forbruksdisponible inntekten. Det er heller ikke gjort noe fradrag for de andre fradragspostene på selvangivelsen, f.eks. utgifter ved reise til og fra arbeidssted. Slike utgifter er definert som privat forbruk i forbruksundersøkelsene.

Frdragene som her er trukket fra bruttoinntekten utgjør tilsammen kr 2 700 pr. husholdning i gjennomsnitt.

Av skattefrie inntekter har vi bare innhentet opplysninger om barnetrygd, forsørgerfradrag og bostøtte. Gjennomsnittlig samlet beløp er kr 2 100. Andre skattefrie inntekter, f.eks. visse ytelser etter folketrygden, har det ikke vært mulig å trekke inn her.

For å komme fram til en slags "forbruksdisponibel inntekt", trekker vi fra samlede iliknede direkte skatter og avgifter. Gjennomsnittlig beløp pr. husholdning i 1979 er kr 28 800.

Den gjennomsnittlige forbruksdisponible inntekten pr. husholdning blir da

$$\text{kr } 101\,900 - \text{kr } 2\,700 + \text{kr } 2\,100 - \text{kr } 28\,800 = \text{kr } 72\,500.$$

Når det gjelder husholdningenes formue, vil vi se på finansformue, bruttoformue, gjeld og nettoformue. Den viktigste typen finansformue blant husholdninger er bankinnskudd. I de tallene for finansformue som vi her presenterer, inngår bare innskudd i innenlandske banker m.v. (post 48a på selvangivelsen). Det er ikke gjort noe fradrag for skattefritt formuesbeløp.

Opgavene over brutto- og nettoformue er her tillagt ovennevnte beløp for skattefri finansformue. Tallene for brutto- og nettoformue er i betydelig grad influert av skattevesenets vurderinger når det gjelder realkapital. Renter på gjeld er også hentet fra inntekts- og formuesundersøkelsen.

Tabell 7.1 viser gjennomsnittstall for alle husholdninger og for de forskjellige husholdningstypene. Vi ser at bruttoinntekten pr. husholdning øker helt fram mot aldersgruppen 50-59 år, hvoretter den avtar. Skattefrie inntekter, hvorav barnetrygd her er den viktigste, er høyest for aldersgruppene 30-49 år. Direkte skatter og avgifter varierer med bruttoinntekten.

En sammenlikning med husholdningenes yrkesaktivitet (tabell 3.1 og 3.2) viser naturlig nok et visst samsvar mellom bruttoinntekt og yrkesaktivitet for husholdningen. Det er imidlertid ikke noen helt entydig sammenheng mellom f.eks. samlet arbeidstid for husholdningen og bruttoinntekten for husholdningen. Det synes som det er en viss tendens til at bruttoinntekten er noe lavere for de yngste gruppene enn arbeidstiden skulle tilsi. Dette kan skyldes lønnsforskjeller og forskjeller i andre inntektsformer, bl.a. kapitalinntekt.

Det er ofte rimelig å anta at det er klar sammenheng mellom forbruksdisponibel inntekt og privat forbruksutgift. Tabell 7 tyder også på at inntekt og forbruksutgift i betydelig grad "følger" hverandre. Det er imidlertid en del avvik fra dette. I aldersgruppen 25-29 år er f.eks. forbruksutgiften høyere enn inntekten. Dette kan skyldes en statistisk tilfeldighet, f.eks. at forbruksutgiften er blitt overestimert. Det er imidlertid også mulig at forbruksnivået kan ha sammenheng med den relativt store gjeldsøkningen fra aldersgruppen under 25 til 25-29 år. Gjelden er gjennomsnittlig kr 6 0 000 høyere i den sistnevnte gruppen enn i den første.

Tabell 7.1. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år, og formue, gjeld m.v. i forskjellige husholdningstyper. Kroner. 1979

	Alle husholdninger	Enslige under 40 år	Minst to personer i husholdningen med hovedinntektstaker i aldersgruppen:						Enslige på 67 år og over	
			Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år		67 år og over
Bruttoinntekt ...	101 900	72 200	98 000	96 300	121 800	134 500	144 800	123 400	81 600	36 200
Skattefri inntekt	2 100	100	1 400	3 600	5 000	4 600	1 700	300	200	400
Direkte skatter/avgifter	28 800	23 400	27 100	25 000	35 500	40 500	44 900	38 200	15 600	4 300
Forbruksdisponibel inntekt	72 500	45 800	69 100	69 400	87 200	96 000	99 500	81 800	63 800	32 200
Forbruksutgift i alt	61 800	42 900	65 200	76 300	80 300	90 600	78 100	60 100	42 700	24 300
Finansformue	44 900	17 300	14 000	15 200	24 000	39 500	63 100	71 700	75 400	47 700
Bruttoformue	158 500	41 100	51 500	124 600	175 000	210 700	211 400	216 600	182 200	86 900
Gjeld	70 800	22 200	41 800	101 800	130 300	126 000	70 700	64 200	44 000	8 800
Netto formue	87 700	18 900	9 700	22 800	44 700	84 700	140 700	152 400	138 200	78 200
Renter på gjeld .	5 200	1 500	2 900	7 500	9 500	9 600	5 200	4 200	3 800	600
Andel med selveid bolig. Prosent .	60	6	13	34	57	75	77	76	65	46
Personer pr. husholdning	2,68	1,00	2,50	3,11	3,79	4,15	3,35	2,44	2,29	1,00
Tallet på husholdninger	1 443	50	32	126	277	221	228	152	157	109

7.2. Inntekt, formue og gjeld m.v. etter yrkesstatus

Vi har i avsnitt 3.5 behandlet noen variasjoner i forbruksutgift ved forskjellig yrkesstatus for hovedinntektstakeren i husholdningen. Vi skal her se litt på hvordan inntekt, direkte skatt, forbruksutgift, formue, gjeld m.v. varierer med yrkesstatus, tabell 7.2.

Tabellen tyder på at den forbruksdisponible inntekten ligger på omtrent samme nivå blant selvstendige i jordbruk m.v., andre selvstendige og lønntakere, mens særlig selvstendige i primærnæringene har relativt lav forbruksutgift. Dette kan kanskje tolkes som at denne gruppen har nokså høy sparing. Vi ser også at selvstendige næringsdrivende har langt høyere finansformue enn lønntakerne.

Det er imidlertid betydelig usikkerhet i disse tallene, bl.a. fordi man her bare har undersøkt et begrenset antall husholdninger. Tallene kan kanskje tolkes som at selvstendig næringsdrivende utenom jordbruk m.v. har negativ sparing (inntekten er lavere enn forbruksutgiften). Imidlertid har nettopp denne gruppen særlig høy finansformue.

En kan derfor ikke trekke for sterke slutninger ut fra tallene. Det er imidlertid ingen tvil om at formue og gjeld generelt er langt høyere blant selvstendig næringsdrivende enn blant lønntakere og ikke yrkesaktive. Dette har særlig sammenheng med at produksjonskapital inngår i formuestallene og at gjeld i forbindelse med næringsdrift også er inkludert.

Tabell 7.2. Gjennomsnittlig inntekt, forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. i husholdninger med forskjellig yrkesstatus for hovedinntektstaker. Kroner. 1979

	Hovedinntektstakers yrkesstatus				
	Alle husholdninger	Selvstendig næringsdrivende i jordbruk, skogbruk, fiske	Selvstendig næringsdrivende ellers	Lønnstakere	Ikke yrkesaktive
Bruttoinntekt	101 900	121 900	140 700	120 300	56 600
Skattefri inntekt	2 100	2 700	3 000	2 600	900
Direkte skatter/avgifter	28 800	32 400	44 900	37 000	10 000
Forbruksdisponibel inntekt	72 500	82 900	80 900	84 000	48 000
Forbruksutgift i alt	61 800	61 100	82 800	72 700	37 800
Finansformue	44 900	88 400	104 500	33 500	45 100
Bruttoformue	158 500	383 800	472 400	130 900	102 600
Gjeld	70 800	160 300	241 000	70 600	18 800
Netto formue	87 700	223 500	231 400	60 300	83 800
Renter på gjeld	5 200	10 900	18 700	5 300	1 200
Personer pr. husholdning	2,68	3,43	3,38	2,99	1,84
Tallet på husholdninger	1 443	90	104	853	396

1) Renter på boliggjeld er ikke registrert ved regnskapsliknet bolig, se avsnitt 4.6.

7.3. Inntekt, formue og gjeld m.v. etter eier-/leieforhold til boligen

Anskaffelse av bolig og eier-/leieforholdet til boligen er ofte av stor økonomisk betydning for private husholdninger. I kapittel 4 har vi bl.a. sett på variasjoner i boutgifter etter eierforhold m.v. Vi skal her vise hvordan bl.a. inntekt, formue og gjeld varierer med eier-/leieforhold til boligen og stadiet i livsløpet for husholdningen.

Tabell 7.3 viser gjennomsnittstall etter eier-/leieforhold til boligen. Vi ser at det først og fremst er formue og gjeld som varierer med eierforholdet. Bruttoformuen, gjelden og nettoformuen er langt høyere blant selveiere enn i de andre gruppene. Dette er en naturlig følge av at boligeiere har en betydelig del av både formue og gjeld plassert i boligen. Vi ser imidlertid også at finansformuen er høyere blant selveiere enn blant andre. Dette siste har trolig delvis sammenheng med at de yngste som regel ikke har selveid bolig og at disse heller ikke har særlig stor finansformue, jfr. tabell 7.1.

Tabell 7.3. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år og formue, gjeld m.v. blant husholdninger med forskjellig eier-/leieforhold til boligen. Kroner. 1979

	Alle husholdninger	Eier-/leieforhold til boligen			
		Selveid bolig	Leid bolig med innskudd	Leid bolig uten innskudd	Tjenestebolig, kårbolig
Bruttoinntekt	101 900	110 600	104 800	81 500	83 100
Skattefri inntekt	2 100	2 400	2 200	1 400	1 000
Direkte skatter/avgifter	28 800	31 100	31 100	22 400	22 500
Forbruksdisponibel inntekt	72 500	79 700	72 900	56 800	59 000
Forbruksutgift i alt	61 800	66 500	67 500	50 700	42 600
Finansformue	44 900	53 700	32 300	29 800	47 500
Bruttoformue	158 500	212 000	92 200	81 800	106 600
Gjeld	70 800	96 700	39 400	37 200	34 900
Netto formue	87 700	115 300	52 800	44 600	71 700
Renter på gjeld	5 200	7 200	3 020	2 700	2 400
Personer pr. husholdning	2,68	3,04	2,49	2,04	2,09
Tallet på husholdninger	1 443	860	230	254	99

Tabellene 7.4 og 7.5 viser samme oppstilling som tabell 7.1, men det er skilt mellom husholdninger som bor i selveid bolig og husholdninger som ikke bor i selveid bolig.

Det mest iøynefallende er vel at gjelden er særlig høy blant unge husholdninger med selveid bolig, og at den avtar gradvis utover i livsløpet. Og etter hvert som gjelden utgjør stadig lavere beløp, øker nettoformuen. Bruttoformuen holder seg imidlertid nokså konstant, bortsett fra at den er langt lavere blant enslige på 67 år og over.

Oppgavene over formue bygger som sagt på skattevesenets opplysninger. Tallene er i stor grad påvirket av vurderinger fra skattevesenets side når det gjelder særlig boligeiendom. Det er således kjent at formuesverdi/skattetakst ligger svært mye lavere enn f.eks. branntakst på boliger. Dette er blant de forhold en bør ha in mente når en studerer gjennomsnittstall for formue og gjeld

Tabell 7.4. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift pr. år og formue, gjeld m.v. blant husholdninger med selveid bolig i ulike husholdningstyper. Kroner. 1979

	Alle husholdninger	Enslige under 40 år	Minst to personer i husholdningen med hovedinntektstaker i aldersgruppen:						Enslige på 67 år og over	
			Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år		
Bruttoinntekt	110 600	:	:	98 200	126 700	139 400	140 000	120 900	84 400	39 000
Skattefri inntekt	2 400	:	:	4 500	5 800	4 800	1 900	300	200	200
Direkte skatter/avgifter	31 100	:	:	22 000	36 500	41 300	42 900	36 800	17 300	5 200
Forbruksdisponibel inntekt	79 700	:	:	75 200	93 600	98 700	97 700	80 500	66 500	34 100
Forbruksutgift i alt ..	66 500	:	:	89 000	84 000	95 200	75 200	59 300	45 500	25 100
Finansformue	53 700	:	:	17 900	25 900	46 100	71 800	70 400	89 000	40 300
Bruttoformue	212 000	:	:	223 600	229 700	251 400	248 600	237 100	205 000	89 200
Gjeld	96 700	:	:	197 000	176 200	150 700	80 400	78 600	31 500	14 400
Netto formue	115 300	:	:	26 600	53 500	100 700	168 200	158 500	173 500	74 800
Renter på gjeld	7 200	:	:	14 900	13 200	11 800	6 000	5 100	2 100	800
Renter på boliggjeld ..	3 600	:	:	8 900	8 500	4 700	2 300	1 600	1 100	1 000
Personer pr. husholdning	3,04	:	:	3,48	4,11	4,33	3,43	2,51	2,37	1,00
Tallet på husholdninger	860	3	4	43	158	165	176	116	102	50

Tabell 7.5. Gjennomsnittlig inntekt og forbruksutgift m.v. pr. år, og formue, gjeld m.v. blant husholdninger uten selveid bolig i ulike husholdningstyper. Kroner. 1979

	Alle husholdninger	Enslige under 40 år	Minst to personer i husholdningen med hovedinntektstaker i aldersgruppen:						Enslige på 67 år og over	
			Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år		
Bruttoinntekt	90 700	71 100	97 200	95 300	115 700	120 900	160 100	130 800	76 300	34 000
Skattefri inntekt ...	1 700	100	1 200	3 100	4 100	4 200	900	100	100	600
Direkte skatter/avgifter	25 800	22 700	27 300	26 400	34 200	38 100	51 300	42 300	12 400	3 700
Forbruksdisponibel inntekt	63 400	45 300	67 800	66 500	79 100	88 600	105 100	85 900	58 900	30 700
Forbruksutgift i alt	55 800	42 600	64 800	70 200	75 600	77 800	87 000	62 500	37 700	23 800
Finansformue	33 700	15 600	15 200	14 000	21 600	21 100	35 600	75 400	50 700	53 500
Bruttoformue	90 000	35 400	36 700	77 300	106 100	97 700	95 100	155 700	140 800	85 100
Gjeld	37 600	19 500	26 000	56 400	72 500	57 500	40 400	21 500	66 700	4 300
Netto formue	52 400	15 900	10 700	20 900	33 600	40 200	54 700	134 200	74 100	80 800
Renter på gjeld	2 800	1 400	1 900	3 900	5 000	3 500	2 500	1 600	6 700	300
Renter på boliggjeld	500	400	400	700	900	900	600	400	0	200
Personer pr. husholdning	2,22	1,00	2,41	2,93	3,39	3,66	3,10	2,22	2,14	
Tallet på husholdninger	583	47	26	83	92	56	52	36	55	59

LITTERATUR

- Statistisk Sentralbyrå (1975): Forbruksundersøkelse 1973, NOS A 705
- Statistisk Sentralbyrå (1978): Forbruksundersøkelse 1974-1976, NOS B 9
- Statistisk Sentralbyrå (1981): Forbruksundersøkelse 1977-1979, NOS B 245
- Statistisk Sentralbyrå (1976): Private husholdningers forbruk 1973, SA Nr. 24
- Statistisk Sentralbyrå (1976): Beholdning og anskaffelse av varige forbruksvarer i private husholdninger (1973), SA Nr. 28
- Statistisk Sentralbyrå (1977): Levestandard for private husholdninger (1973) ART Nr. 102
- Statistisk Sentralbyrå (1979): Om husholdningers økonomi over livsløpet (1973), RAPP. 79/26
- Statistisk Sentralbyrå (1981): Sosialt utsyn 1980, SA Nr. 45
- Statistisk Sentralbyrå (1982): Boligforhold og boligutgifter, SA Nr. 48
- Statistisk Sentralbyrå (1982): Bilhold og bilutgifter, RAPP. Nr. 82/23
- Statistisk Sentralbyrå (1982): Private husholdningers forbruk i 1970-årene, SA Nr. 47
- Statistisk Sentralbyrå (1982): Inntektsstatistikk 1979, NOS B 267

Tabell 1: Utgift pr. husholdning pr. år i ulike husholdningstyper, etter vare- og tjenestegruppe. Kroner. 1977-79

Vare- og tjenestegruppe	Enslig under 40 år	To eller flere personer i husholdningen							Enslig 67 år og over
		Hovedinntektstakers alder							
		Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år	67 år og over	
FORBRUKSUTGIFT I ALT	42 000	64 100	76 700	84 600	93 500	80 400	63 000	41 900	23 700
0 Matvarer	5 300	10 000	12 500	16 000	18 500	15 600	13 300	11 400	6 000
00 Mjøl, gryn og bakervarer ...	600	1 000	1 100	1 400	1 600	1 400	1 100	1 100	600
01 Kjøtt, kjøttvarer og flesk .	1 400	2 600	3 400	4 400	5 400	4 400	3 900	2 900	1 600
02 Fisk og fiskevarer	400	500	800	1 000	1 200	1 000	1 100	900	500
03 Mjøl, fløte, ost og egg ...	700	1 700	1 900	2 600	3 000	2 500	2 100	2 100	1 100
04 Spisefett og -oljer	100	300	400	400	600	500	400	500	200
05 Grønnsaker, frukt og bær ...	1 100	1 700	2 300	2 700	3 200	2 700	2 200	1 700	1 000
06 Poteter og varer av poteter	100	200	400	500	600	500	400	400	200
07 Sukker	40	200	100	200	300	200	200	200	100
08 Kaffe, te, kakao og koke- sjokolade	300	500	700	900	1 100	1 000	900	900	500
09 Andre matvarer	500	1 200	1 400	1 600	1 600	1 400	900	800	300
1 Drikkevarer og tobakk	2 300	2 500	2 700	3 300	3 300	3 200	2 400	1 600	700
11 Drikkevarer	1 500	1 700	1 900	2 100	2 300	2 000	1 500	1 000	500
12 Tobakk	800	800	900	1 200	1 100	1 100	800	500	100
2 Klær og skotøy	4 200	6 400	6 400	9 100	10 100	8 100	5 600	4 000	2 200
21 Klesartikler	3 100	4 700	4 800	6 700	7 200	5 900	4 100	3 000	1 600
22 Tøy, garn o.l.	300	400	600	600	800	500	500	400	300
23 Skotøy og skoreparasjoner ..	800	1 300	1 000	1 700	2 100	1 700	1 000	700	300
3 Bolig, lys og brensel	7 100	9 400	12 500	14 600	13 900	11 100	10 200	7 100	5 400
31 Bolig og vedlikeholdsutgifter	5 600	7 600	10 000	11 500	10 500	8 000	7 300	4 600	3 400
32 Lys og brensel	1 400	1 800	2 500	3 000	3 400	3 200	2 900	2 500	1 900
4 Møbler og husholdningsartikler	2 900	10 400	10 300	8 300	7 700	6 800	5 100	4 200	2 300
41 Møbler og golvtepper	1 200	3 800	3 000	2 600	2 600	2 200	1 500	900	600
42 Tekstiler, utstyrvarer og pyrgjenstander	400	1 900	1 800	1 200	1 200	1 200	700	800	400
43 Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	600	2 300	1 500	1 100	1 100	1 100	900	600	300
44 Dekketøy, glass og kjøkken- utstyr	300	1 000	1 800	900	1 000	1 000	700	600	300
45 Diverse husholdningsutstyr og tjenester	500	1 100	1 400	1 500	1 400	1 300	1 100	900	600
46 Leid hjelp til hjemmet	-	300	900	900	300	100	200	300	200
5 Helsepleie	1 300	1 300	1 000	1 100	2 300	1 600	2 100	1 700	600
51 Helsepleie	1 300	1 300	1 000	1 100	2 300	1 600	2 100	1 700	600
6 Reiser og transport	9 600	10 800	15 500	16 600	19 400	18 200	13 400	6 000	2 100
61 Kjøp av transportmiddel	3 200	2 000	5 600	5 400	7 200	6 100	4 300	1 800	100
62 Drift og vedlikehold av transportmidler	4 000	6 900	7 600	8 100	9 000	8 500	6 000	2 200	300
63 Bruk av offentlige transport- midler	1 700	1 600	1 800	2 100	2 100	2 500	1 900	1 000	500
64 Porto, telefon og telegram .	600	300	500	1 100	1 200	1 100	1 200	1 000	1 300
7 Fritidssysler og utdanning	4 400	7 400	10 200	9 400	11 100	9 600	6 500	4 300	2 500
71 Fritidsutstyr	2 200	3 900	6 300	5 500	5 800	5 000	3 100	2 200	800
72 Offentlige forestillinger og andre tjenester	1 100	1 400	1 700	2 000	3 000	2 400	1 900	1 200	900
73 Bøker, aviser og tidsskrifter	1 100	2 100	1 700	1 800	1 800	1 900	1 300	900	800
74 Skolegang	40	100	500	200	500	200	300	10	10
8 Andre varer og tjenester	5 000	5 900	5 600	6 100	7 100	6 200	4 400	1 800	1 900
81 Personlig hygiene	700	1 500	1 300	1 500	1 900	1 400	1 000	700	400
82 Reiseeffekter	300	1 000	900	1 500	1 600	1 400	700	300	200
83 Restauranter, hotell og selskapsreiser	4 000	3 300	3 100	3 000	3 500	3 300	2 600	800	1 200
84 Tjenester fra finansinstitu- sjoner	40	-	-	20	20	10	50	-	-
85 Andre tjenester	20	40	300	100	100	100	20	10	-
TALLET PÅ HUSHOLDNINGER	111	82	301	629	508	586	368	385	256
PERSONER PR. HUSHOLDNINGER	1,00	2,56	3,12	3,90	4,21	3,29	2,55	2,27	1,00
AV DETTE: BARN UNDER 16 AR ...	-	9,59	1,14	1,81	1,41	0,41	0,09	0,02	-

Tabell 2. Utgiftsandeler i forskjellige husholdningstyper etter vare- og tjenestegruppe. Prosent. 1977-79

Vare- og tjenestegruppe	Enslig under 40 år	To eller flere personer i husholdningen							Enslig 67 år og over
		Hovedinntektstakers alder							
		Under 25 år	25-29 år	30-39 år	40-49 år	50-59 år	60-66 år	67 år og over	
FORBRUKSUTGIFT I ALT	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0 Matvarer	12,5	15,6	16,3	18,9	19,8	19,4	21,1	27,1	25,5
00 Mjøl, gryn og bakervarer	1,4	1,6	1,5	1,7	1,7	1,8	1,8	2,5	2,6
01 Kjøtt, kjøttvarer og fløsk ...	3,4	4,1	4,5	5,2	5,8	5,5	6,2	6,9	6,6
02 Fisk og fiskevarer	0,9	0,8	1,0	1,2	1,3	1,3	1,7	2,1	2,0
03 Mjøl, fløte, ost og egg	1,7	2,6	2,5	3,0	3,2	3,2	3,3	4,9	4,5
04 Spisefett og -oljer	0,2	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	1,1	1,0
05 Grønnsaker, frukt og bær	2,6	2,7	3,0	3,5	3,4	3,3	3,5	4,2	4,4
06 Poteter og varer av poteter ..	0,3	0,4	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,9	0,7
07 Sukker	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4
08 Kaffe, te, kakao og koke- sjokolade	0,7	0,8	0,9	1,1	1,2	1,2	1,5	2,1	2,1
09 Andre matvarer	1,3	1,9	1,8	1,9	1,8	1,7	1,4	1,8	1,3
1 Drikkevarer og tobakk	5,5	3,9	3,5	3,9	3,5	4,0	3,8	3,8	2,8
11 Drikkevarer	3,6	2,7	2,4	2,5	2,4	2,5	2,4	2,5	2,2
12 Tobakk	1,9	1,2	1,1	1,4	1,1	1,4	1,3	1,2	0,6
2 Klær og skotøy	9,9	10,0	8,3	10,8	10,8	10,1	8,9	9,5	9,3
21 Klesartikler	7,4	7,4	6,3	8,0	7,7	7,4	6,5	7,0	6,9
22 Tøy, garn o.l.	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8	0,6	0,8	0,9	1,1
23 Skotøy og skoreparasjoner	1,9	2,0	1,3	2,0	2,2	2,1	1,6	1,6	1,3
3 Bolig, lys og brensel	16,9	14,7	16,3	17,3	14,9	13,8	16,2	16,9	22,6
31 Bolig og vedlikeholdsutgifter	13,4	11,8	13,0	13,7	11,2	9,9	11,6	10,9	14,4
32 Lys og brensel	3,4	2,8	3,3	3,6	3,7	3,9	4,6	6,0	8,2
4 Møbler og husholdningsartikler ..	6,9	16,2	13,4	9,8	8,2	8,5	8,1	10,0	9,8
41 Møbler og golvtepper	2,8	5,9	3,9	3,0	2,7	2,7	2,4	2,2	2,3
42 Tekstiler, utstyrvarer og pyrdgjenstander	0,9	2,9	2,3	1,5	1,3	1,5	1,0	2,0	1,7
43 Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	1,5	3,6	1,9	1,3	1,2	1,3	1,4	1,5	1,2
44 Dekketøy, glass og kjøkken- utstyr	0,6	1,6	2,4	1,1	1,0	1,2	1,1	1,5	1,3
45 Diverse husholdningsutstyr og tjenester	1,1	1,7	1,8	1,8	1,5	1,6	1,8	2,1	2,4
46 Leid hjelp til hjemmet	-	0,5	1,1	1,1	0,4	0,2	0,4	0,7	0,8
5 Helsepleie	3,1	2,0	1,3	1,3	2,5	2,0	3,3	4,0	2,5
51 Helsepleie	3,1	2,0	1,3	1,3	2,5	2,0	3,3	4,0	2,5
6 Reiser og transport	22,9	16,9	20,2	19,6	20,7	22,6	21,3	14,3	9,1
61 Kjøp av transportmiddel	7,7	3,1	7,3	6,3	7,7	7,6	6,8	4,4	0,4
62 Drift av vedlikehold av trans- portmidler	9,6	10,8	9,9	9,6	9,6	10,6	9,5	5,2	1,2
63 Bruk av offentlige transport- midler	4,0	2,4	2,4	2,5	2,3	3,2	3,1	2,3	1,9
64 Porto, telefon og telegram ...	1,5	0,4	0,6	1,3	1,2	1,4	1,9	2,5	5,6
7 Fritidssysler og utdanning	10,5	11,5	13,3	11,1	11,9	11,9	10,3	10,2	10,5
71 Fritidsutstyr	5,2	6,1	8,2	6,5	6,2	6,2	4,9	5,4	3,5
72 Offentlige forestillinger og andre tjenester	2,7	2,1	2,2	2,3	3,2	3,0	2,9	2,8	3,6
73 Bøker, aviser og tidsskrifter	2,6	3,2	2,2	2,1	1,9	2,4	2,1	2,1	3,4
74 Skolegang	0,1	0,2	0,7	0,2	0,6	0,3	0,5	-	-
8 Andre varer og tjenester	11,9	9,2	7,3	7,2	7,6	7,7	7,0	4,3	7,9
81 Personlig hygiene	1,6	2,4	1,7	1,8	2,0	1,8	1,6	1,8	1,7
82 Reiseeffekter	0,6	1,6	1,2	1,7	1,7	1,7	1,1	0,7	0,9
83 Restauranter, hotell og selskapsreiser	9,5	5,2	4,1	3,6	3,8	4,1	4,2	1,9	5,3
84 Tjenester fra finansinstitu- sjoner	0,1	-	-	-	-	-	0,1	-	-
85 Andre tjenester	-	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	-	-	-